

POTREBY MLADÝCH ĽUDÍ PRI ZAKLADANÍ SI RODINY A POTREBY MLADÝCH RODÍN

PhDr. Margita Minichová, PhD., PhDr. et Mgr. Roman Kollár, PhD.

1. POPIS TEORETICKÝCH VÝCHODÍSK

Po roku 1990 zaznamenávame na Slovensku dramatické zmeny v demografickom správaní obyvateľstva. Tieto zmeny sú vskutku razantné, navzájom spolu veľmi úzko súvisia, prebehli ako navzájom zret'azené (kedy často jedna bola príčinou druhej) a možno ich charakterizovať ako pokles pôrodnosti, sobášnosti a potratovosti a nárast rozvodovosti, užívania antikoncepcie (najmä hormonálnej) a počtu detí narodených mimo manželstva. Uvedené zmeny sú vskutku revolučné, a aj preto sa v súčasných odborných spoločensko-vedných kruhoch zvyčajne označujú pojmom druhá demografická revolúcia (van de Kaa 1987, van de Kaa 2002, van de Kaa 2004, Pastor 2004, Pastor 2006).

V teórii druhej demografickej revolúcie (ktorej teoretickú koncepciu rozpracoval holandský demograf Dirk J. van de Kaa) sa pri vysvetľovaní uvedených demografických zmien (ktorých ústrednou charakteristikou sa stal pokles pôrodnosti až hlboko pod záchovnú úroveň, t.j. 2,1 dieťaťa na ženu) kladie osobitný dôraz na kultúrno-hodnotové faktory – najmä nárast individualizmu, no i osobnej slobody a emancipácie (van de Kaa 1996). Tieto skutočnosti vystupujú do popredia osobitne v súvislosti s vekovo mladšími kohortami (van de Kaa 1998).

Za ústrednú príčinu tohto súčasného krajne nepriaznivého demografického vývoja možno označiť predovšetkým pokles sobášnosti (Pastor 2004, Pastor 2006). Pozoruhodné však pritom je, že ľudia, ktorí nežijú v manželstve, sú menej zdraví, nešťastnejší, nespokojnejší so životom a so sexuálnym životom (Waite, Gallagher 2000, Waite, 1995, a iné).

Pravda, okrem zmienených kultúrno-hodnotových faktorov (šírenia postmodernej individualistickej kultúry) pôsobia na Slovensku – prinajmenšom vo vyššej miere ako vo vyspelých západných spoločnostiach – na demografický vývoj spoločnosti aj nepriaznivé sociálne a ekonomické podmienky (nezamestnanosť, priveľká predraženosť bytov a pod.), a to osobitne mladých ľudí.

Zrejme i v dôsledku toho na Slovensku v roku 2010 vzrástol priemerný vek vstupu do manželstva: u mužov na 29,3 z 24,5 v roku 1996 a u žien na 26,8 z 22,2 v roku 1996 (VDC, Pohyb obyvateľstva SR, Bednárík). Čo sa týka priemerného veku matky pri prvom živonarodenom dieťati, ten v roku 1990 predstavoval 22,2 rokov, v roku 2005 25,2 rokov a v roku 2010 26,8 rokov (VDC, Pohyb obyvateľstva SR, Bednárík). Ako hovorí slovenský štatistik a demograf Karol Pastor: „Mladí ľudia odkladajú založenie rodiny, lebo ju z rôznych (väčšinou ekonomických) dôvodov mať nemôžu, a nie, že nemajú rodinu, lebo ju mať nechcú. Zatiaľ teda založenie rodiny odkladajú“ (Pastor 2004, s. 39).

Túto situáciu nepochybne komplikuje i svetová hospodárska kríza a z nej vyplývajúci strach z chudoby a neistota zo straty zamestnania. Napr. slovenskú vysokoškolskú mládež popri obavách z choroby, že sa stane obeťou násillia, a že môže vážne ochoriť, silne znepokojuje, že by mohli byť nezamestnaní (69,8%) a ako hrozbu vnímajú i chudobu (51%) (Plávková, Čukan 2010).

Pokiaľ ide o vývoj situácie zamestnanosti mladých ľudí (vo veku 15-24 rokov) v kontexte EÚ, jednotlivé štáty tohto spoločenstva dosahujú rozličnú úroveň: tak napríklad najviac pracujúcej mládeže majú krajiny Dánsko a Holandsko (nad 60%), Anglicko a Rakúsko (50-60%), Nemecko a Fínsko (40-50%), Francúzsko a Španielsko (30-40%), avšak v Česku, Maďarsku, Poľsku a na Slovensku je to menej ako 30% (Bednárík 2011).

Ak sa detailnejšie pozrieme na ukazovateľ miery nezamestnanosti na Slovensku, zistíme, že má stúpajúcu tendenciu: v roku 2008 bola miera nezamestnanosti 9,6%, v roku 2009 12,1% a v roku 2010 14,4%. Čo sa týka nezamestnanosti mladých ľudí, tak v roku 2008 bola miera nezamestnanosti mladých do 21 rokov, absolventov ZŠ a SŠ s ukončeným vzdelaním 26,9%. Nezamestnanosť mladých v kategórii 18-24 ročných sa v rokoch 2008, 2009 a 2010 vyvíjala nasledovne: 18,8% (2008), 27,3% (2009) a až 33,6% (v roku 2010). Z týchto údajov je zjavné jej narastanie. Najvyššie zastúpenie nezamestnaných mladých ľudí pritom nachádzame v kategórii so základným vzdelaním a so stredoškolským vzdelaním bez maturity.

Na úrovni krajov možno ďalej badať, že najvyššia miera nezamestnanosti mladých 15-24 ročných ľudí na Slovensku je v Prešovskom kraji. Najnižšiu mieru tohto ukazovateľa evidujeme v Bratislavskom kraji. Zároveň však možno vysledovať, že od

„Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť/Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ“ (2)

začiatku svetovej hospodárskej krízy má nezamestnanosť na Slovensku vo všetkých krajoch stúpajúcu tendenciu. V rokoch 2000-2010 sa miera nezamestnanosti u neštudujúcej mládeže vo veku od 15 do 24 rokov na Slovensku vyvíjala nasledovne: 17,0 %, 17,8 %, 16,3 %, 13,7 %, 13,0 %, 11,0 %, 9,4 %, 7,0 %, 6,2 %, 8,6 %, 10,4 %.

V poslednej dobe sa odborníci zameriavajú na skúmanie tzv. pracujúcej chudoby (working poor) pričom analyzujú, ako a prečo sa môže pracujúci človek stať chudobným. Zhodujú sa v tom, že zväčša sa tak stane dvom spôsobmi: nízkou mzdou (obyvatel' ňou nie je schopný pokryť výdavky na domácnosť) alebo ho pod hranicu chudoby posúva zloženie domácností (Gerbery 2009, Džambazovič 2007). Pokiaľ ide o mieru rizika chudoby pracujúcich vo vekovej kategórii 18-24 rokov v rámci EÚ-25, tá bola v roku 2004 8,9% a v roku 2008 10,0% (Námešný 2011). Chudobou najviac ohrození pracujúci sa pritom nachádzajú v Prešovskom, Nitrianskom, Banskobystrickom kraji.

Ďalej bol uskutočnený výskum materiálo-ekonomických podmienok života mladých rodín a bytových podmienok v Bratislavskom, Trnavskom a Nitrianskom kraji (Bednárík 2011). Zistilo sa, že hodnotenie súčasných životných podmienok prakticky vo všetkých sledovaných ukazovateľoch je najhoršie u mladších respondentov. Túto skutočnosť navyše dopĺňa fakt, že (hoci obyvatelia Bratislavského a Trnavského kraja disponujú nadpriemernými príjmami) až takmer pre 1/3 z nich im ich príjmy nepostačujú (Bednárík 2011).

Zaujímavé poznatky priniesol výskum doktorandov (Bednárík – Gerbery 2005). Ukázalo sa, že podmienky bývania interných doktorandov pripomínajú študentský spôsob života, keď polovica z nich býva samostatne (prípadne s priateľmi), vyše tretina u rodičov a len malá časť má záväzky voči manželským partnerom alebo deťom. Až 83,6% interných doktorandov je slobodných a iba 12,2 vydatých/ženatých. Vyše polovica ich však považuje za potrebné riešiť založenie vlastnej rodiny v blízkej budúcnosti (Bednárík - Gerbery 2005). Za najzávažnejšie prekážky ukončenia svojho štúdia považovali denní doktorandi bytovú a príjmovú situáciu. Navyše, až vyše 1/3 doktorandov uviedla, že ich rodičia podporujú materiálne a štvrtina, že ich rodičia podporujú aj finančne.

Vo výskume R. Bednáríka (2004-2007) o sociálnoekonomickej situácii obyvateľov mesta Nitra je možné získať poznatky o mladých rodinách. Sú to práve

„Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť/Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ“ (3)

bezdetné mladé rodiny, pre ktoré je oveľa príznačnejšie odkladanie peňazí v porovnaní s mladými rodinami s 1 dieťaťom a najmä s mladými viacdennými rodinami. „V prípade viacdenných mladých rodín ide o známy efekt nedostatčnosti príjmov“ (Bednárík 2007a, s. 6). Čo sa týka typu rodiny v súvislosti so šetrením v zmysle odkladania peňazí, to sa výraznejšie „viac uskutočňuje v mladých bezdetných rodinách“ (Bednárík 2007a, s. 6). Ďalej sa ukázalo, že v meste Nitra „takmer polovica rodín (46,2 %) dostala pomoc od svojich rodičov pri starostlivosti o dieťa, asi 1/3 až 1/4 rodín naturálnu pomoc (jedlo), peniaze, prípadne bývanie, v cca 12 % rodín (starí) rodičia pomohli pri domácich prácach a v cca 4 % rodín (starí) rodičia pomohli pri obnove domu“ (Bednárík 2007b, s. 6). Prostredníctvom peňazí rodičia vypomohli najmä rodinám s deťmi, ale aj mladším bezdetným rodinám. Pri zabezpečení bývania najviac pomáhali najmä mladším rodinám. Čo sa týka bývania, pre mladšie viacdenné rodiny je príznačné bývanie v bytoch vlastnených samosprávou a naopak menej príznačné pre rodiny s jedným dieťaťom (Bednárík 2007b).

Pri analýze bytovej situácie na Slovensku, zisťujeme, že obyvatelia Slovenska bývajú najčastejšie v trojizbových bytoch, pričom rodiny s väčším počtom detí bývajú vo väčších bytoch (resp. domoch). Čo sa týka vybavenosti domácností, najviac zastúpenými položkami sú chladnička a televízor, viac ako polovica domácností vlastní počítač a menej ako 1/3 pripojenie na internet (Minichová 2006). Potvrďuje sa pritom, že práve mladí ľudia sú pravidelnými používateľmi osobných počítačov a internetu, spolu s obyvateľmi s vyšším vzdelaním, obyvateľmi pochádzajúcich z mestského prostredia a spolu s ekonomicky aktívnymi osobami (Búzik, Strapcová, Zeman 2008, Vrabec 2007). Pokiaľ ide o sociodemografickú charakteristiku osôb s finančnými problémami na Slovensku, vieme ich identifikovať nasledovne: sú to prevažne ženy so stredoškolským vzdelaním, z Prešovského kraja, žijú v malých obciach (500 – 2 000 obyvateľov), patria do vekovej kategórie 34-44 rokov a 25-34 (Minichová, 2006).

Na druhej strane, predovšetkým v súvislosti s rozmachom hypermarketov na Slovensku môžeme v spotrebnom správaní slovenskej spoločnosti čoraz zreteľnejšie sledovať posun od spotreby ku konzumu (Búzik, Strapcová, Zeman 2008). Ukazuje sa, že takéto správanie je príznačné predovšetkým pre mladých ľudí, osobitne pre mladé ženy. Sú to tiež mladší respondenti, ktorí chodia častejšie do kaviarní, bistra, pubu alebo pohostinstva a taktiež na diskotéky.

„Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť/Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ“ (4)

2. POPIS CIEĽOV, HYPOTÉZ, VÝSKUMNÝCH OTÁZOK, PREDMETU VÝSKUMU A OBJEKTU VÝSKUMU

CIEĽOM nášho výskumu bolo:

1. zistiť, čo konkrétne mladí ľudia preferujú, resp. považujú za dôležité pre založenie si vlastnej rodiny,
2. prebádať povahu kompetencií mladých ľudí v súvislosti s ich mierou pripravenosti na založenie si rodiny a výchovu detí (rodičovstvo) a štruktúru ich spotrebného správania,
3. odhaliť, aké sú materiálno-ekonomické podmienky života mladých ľudí,
4. preskúmať preferencie mladých ľudí týkajúce sa založenia si vlastnej rodiny podľa socio-demografických ukazovateľov (pohlavia, rodinného stavu, národnosti, kraja, typu sídla, veku a vzdelania) a
5. identifikovať chudobou najohrozenejšiu kategóriu mladých ľudí.

Vo výskume sme testovali nasledovné **HYPOTÉZY**:

Hypotéza č. 1: Mladí ľudia na Slovensku považujú za najvyššiu hodnotu rodinu.

Hypotéza č. 2: Väčšina mladých ľudí si chce v budúcnosti založiť rodinu.

Hypotéza č. 3: Väčšina mladých ľudí odkladá založenie rodiny do vyššieho veku.

Hypotéza č. 4: Väčšina mladých ľudí býva a rodičov.

Hypotéza č. 5: Väčšina mladých ľudí má ťažkosti vyjsť s peniazmi.

Hypotéza č. 6: Väčšina mladých ľudí nie je členmi nejakej dobrovoľnej organizácie.

Hypotéza č. 7: Existuje negatívny vzťah medzi životnou úrovňou mladých ľudí a ich zamýšľanou plodnosťou.

Hypotéza č. 8: Ženy pripisujú manželstvu vyššiu hodnotu ako muži.

Hypotéza č. 9: Existuje pozitívny vzťah medzi hodnotou, ktorú mladí ľudia pripisujú manželstvu a ich zamýšľanou plodnosťou.

Hypotéza č. 10: Existuje negatívny vzťah medzi postmodernými postojmi mladých ľudí k mimomanželskému spoluzitiu a ich zamýšľanou plodnosťou.

Hypotéza č. 11: Zamýšľaná plodnosť mladých ľudí hlásiacich sa k niektorej cirkvi je vyššia ako nehlásiacich sa k žiadnej cirkvi.

Hypotéza č. 12: Ženatí/vydaté mladí ľudia majú vyššiu životnú úroveň ako slobodní/é.

Hypotéza č. 13: Ženatí/vydaté mladí ľudia sú zdravší ako slobodní/é.

„Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť/Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ“ (5)

KomPrax – Kompetencie pre prax

Hypotéza č. 14: Ženatí/vydaté mladí ľudia sú šťastnejší ako slobodní/é.

Hypotéza č. 15: Ženatí/vydaté mladí ľudia sú spokojnejší so životom ako slobodní/é.

Hypotéza č. 16: Ženatí/vydaté mladí ľudia sú spokojnejší so sexuálnym životom ako slobodní/é.

Okrem toho sme vo výskume riešili nasledovné **VÝSKUMNÉ OTÁZKY:**

Výskumná otázka č. 1: Čo a do akej miery preferujú mladí ľudia pre založenie si rodiny?

Výskumná otázka č. 2: Existujú rozdiely v preferenciách mladých ľudí pri rozhodovaní sa pre založenie si rodiny podľa pohlavia?

Výskumná otázka č. 3: Existujú rozdiely v preferenciách mladých ľudí pri rozhodovaní sa pre založenie si rodiny podľa rodinného stavu?

Výskumná otázka č. 4: Existujú rozdiely v preferenciách mladých ľudí pri rozhodovaní sa pre založenie si rodiny podľa národnosti?

Výskumná otázka č. 5: Existujú rozdiely v preferenciách mladých ľudí pri rozhodovaní sa pre založenie si rodiny podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania?

Výskumná otázka č. 6: Existujú rozdiely v preferenciách mladých ľudí pri rozhodovaní sa pre založenie si rodiny podľa typu sídla?

Výskumná otázka č. 7: Existujú rozdiely v preferenciách mladých ľudí pri rozhodovaní sa pre založenie si rodiny podľa veku?

Výskumná otázka č. 8: Existujú rozdiely v preferenciách mladých ľudí pri rozhodovaní sa pre založenie si rodiny podľa krajov?

Výskumná otázka č. 9: Existujú rozdiely v preferenciách mladých ľudí pri rozhodovaní sa pre založenie si rodiny medzi mladými ľuďmi, ktorí sú zamestnaní, a ktorí zamestnaní nie sú?

Výskumná otázka č. 10: Ako hodnotia mladí ľudia na Slovensku svoju životnú úroveň?

Výskumná otázka č. 11: Do akej miery sa cítia byť mladí ľudia pripravení na založenie si rodiny?

Výskumná otázka č. 12: Do akej miery sa cítia byť mladí ľudia pripravení na výchovu detí (rodičovstvo)?

Výskumná otázka č. 13: Aký vek považujú mladí ľudia za ideálny u ženy pre narodenie jej 1. dieťaťa?

Výskumná otázka č. 14: Aký vek považujú mladí ľudia za ideálny u muža pre narodenie jeho 1. dieťaťa?

Výskumná otázka č. 15: Ako možno charakterizovať spotrebné správanie mladých ľudí na Slovensku?

Výskumná otázka č. 16: Ako možno charakterizovať trávenie voľného času mladých ľudí na Slovensku?

OBJEKTOM nášho výskumu boli mladí ľudia vo veku od 18 do 29 rokov z Banskobystrického, Žilinského a Prešovského kraja. Z týchto krajov sme prostredníctvom techniky kvótného výberu oslovili 750 respondentov, pričom po kontrole a následnom vyčistení dátového súboru boli pre účely nášho výskumu použiteľné dáta od 731 respondentov. Nami získané dáta sú reprezentatívne vzhľadom na pohlavie, rodinný stav, národnosť, kraj a najvyššie dosiahnuté vzdelanie podľa jednotlivých (uvedených) krajov.

PREDMETOM nášho výskumu boli: preferencie mladých ľudí týkajúce sa založenia si rodiny, časové aspekty plánovania a založenia si rodiny, sociálne kompetencie pri zakladaní si rodiny, zamestnanie, príjem a mzda, bytové podmienky (vlastníctvo bytu, veľkosť bytu, technické vybavenie bytu, a pod.), bývanie, životná úroveň, finančná situácia (finančné problémy, výdavky, úspory, dlhy, a pod.), materiálno-finančná podpora (rodičia, príbuzní, priatelia, známi), spotrebné správanie, voľný čas a životný štýl, názory na manželstvo, zamýšľaná plodnosť a spokojnosť so životom.

3. POPIS VÝSKUMNÉHO POSTUPU A POUŽITÝCH VÝSKUMNÝCH NÁSTROJOV

Vykonalí sme kvantitatívny empirický sociologický výskum. Zber primárnych empirických dát zabezpečilo 27 anketárov – študentov sociológie Katedry sociológie VŠZaSP sv. Alžbety v Bratislave na základe pridelených kvót podľa jednotlivých krajov. Zber dát trval v období od 22. 11. do 21. 12. 2012. Potrebné informácie boli od respondentov získavané prostredníctvom techniky štandardizovaných rozhovorov, a to za použitia tabletov. Záznamový hárok k štandardizovanému rozhovoru tvorilo 155 otázok (príloha č. 2). Získané dáta sme analyzovali a vyhodnocovali prostredníctvom štatistického programu SPSS, 20.0 verzie a programu Microsoft Excel. Vykonalí sme triedenia 1., 2. a 3. stupňa. Pri testovaní hypotéz a hľadání odpovedí na výskumné otázky

„Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť/Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ“ (7)

sme počítali kontingenčný koeficient (Cramer V), korelačné koeficienty (Spearman rho a Pearson r), analýzu rozptylu. Vytvorili sme frekvenčné tabuľky a grafy.

4. VÝSLEDKY A ZISTENIA

4. 1 CHARAKTERISTIKA VÝBEROVÉHO SÚBORU PODĽA ZÁKLADNÝCH SOCIO-DEMOGRAFICKÝCH ZNAKOV

V našom súbore, ktorý tvorí 731 respondentov, máme zastúpených 51 % mužov a 49 % žien, pričom 66,9 % je slobodných a 33,1 % ženatých/vydatých. Zastúpenie respondentov podľa národnosti je nasledovné: 93,3 % slovenská, 3,4 % maďarská a 3,3 % iná národnosť. Podľa ukazovateľa dedina/mesto 52,9 % respondentov pochádza z dedín a 47,1 % z miest. V Banskobystrickom kraji žije 33,1 %, v Žilinskom 34,1 % a v Prešovskom kraji 32,8 % oslovených. Vekovú kategóriu 18-24 rokov predstavuje 61,3 % a 38,7 % sa nachádza v kategórii 25-29 rokov. Čo sa týka vzdelania, v našom súbore je zastúpených 8,2 % respondentov so základným vzdelaním, 32,4 % vyučených bez maturity, 44,7 % so stredoškolským vzdelaním (s maturitou) a 8,8 % s vysokoškolským vzdelaním (viď. príloha č. 1). Výsledky nášho výskumu sú reprezentatívne vzhľadom na pohlavie, rodinný stav, národnosť, vzdelanie, a to za jednotlivé kraje (Banskobystrický, Žilinský a Prešovský).

4. 2 HYPOTÉZY

Hypotéza č. 1: Mladí ľudia na Slovensku považujú za najvyššiu hodnotu rodinu.

Prvou hypotézou sme analyzovali mieru dôležitosti základných hodnotových orientácií mladých ľudí na Slovensku. Za týmto účelom sme im položili otázku, aký význam pripisujú rodine, práci, priateľom a známym, voľnému času, politike a náboženstvu. Respondenti odpovedali na štvorstupňovej škále, a to od **úplnej dôležitosti** po **úplnú nedôležitosť**. Výsledky prezentujeme numericky v tabuľke č. 1 a názorne v grafe č. 1.

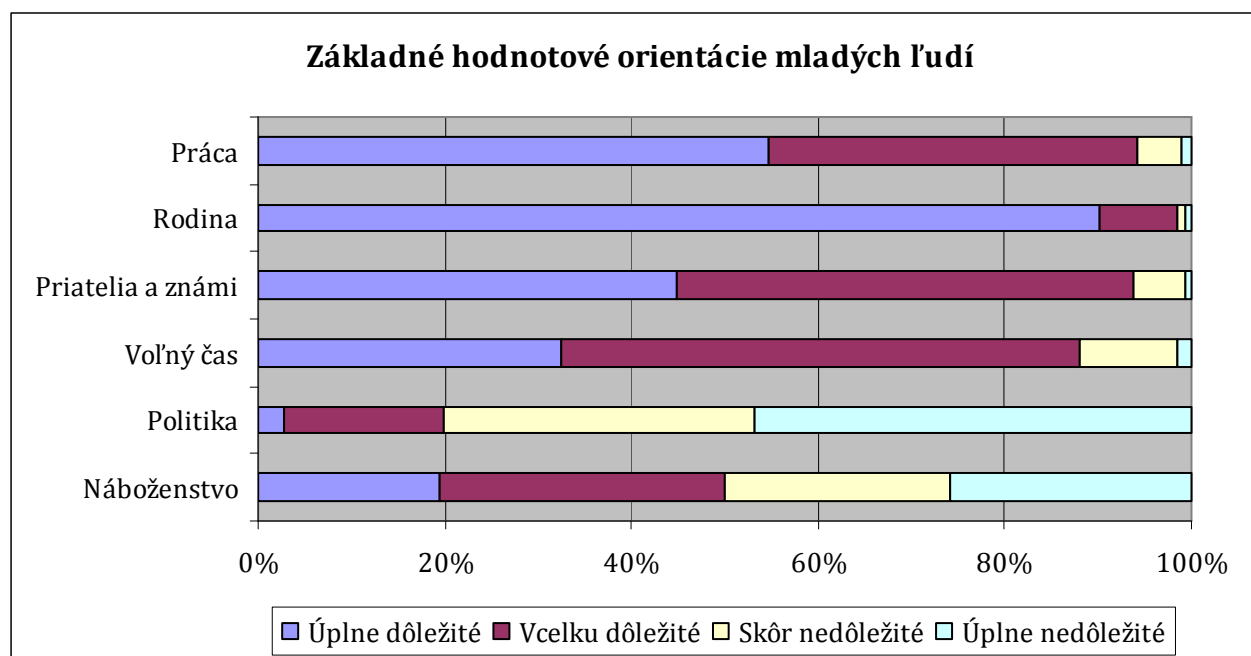
Z následne vykonanej analýzy sme dospeli k nasledovnému poradiu dôležitosti jednotlivých základných hodnotových orientácií v živote mladých ľudí na Slovensku: **1. rodina, 2. práca, 3. priatelia a známi**, 4. voľný čas, 5. náboženstvo, 6. politika.

Táto hypotéza sa nám potvrdila.

Tab. č. 1: Základné hodnotové orientácie mladých ľudí (v %)

Položka	Úplne dôležité	Vcelku dôležité	Skôr nedôležité	Úplne nedôležité
Práca	54,7	39,5	4,7	1,1
Rodina	90,2	8,3	0,8	0,7
Priatelia a známi	44,9	49,0	5,4	0,7
Voľný čas	32,5	55,6	10,3	1,6
Politika	2,7	17,2	33,3	46,9
Náboženstvo	19,4	30,6	24,1	25,9

Graf č. 1: Základné hodnotové orientácie mladých ľudí

Hypotéza č. 2: Väčšina mladých ľudí si chce v budúcnosti založiť rodinu.

V ďalšej hypotéze sme zisťovali, či si chcú mladí ľudia v budúcnosti založiť rodinu. Ukázalo sa, že takmer 95 % opýtaných si plánuje v budúcnosti založiť rodinu a len 5,3 % si ju neplánuje založiť. Táto hypotéza sa nám taktiež potvrdila.

Tab. č. 2: Odpovede na otázku: Chcete si v budúcnosti založiť rodinu, oženiť sa, vydat' sa? (v %)

Variant odpovede	%
Nie	5,3
Áno	94,7

Hypotéza č. 3: Väčšina mladých ľudí odkladá založenie rodiny do vyššieho veku.

V tretej hypotéze sme skúmali časový horizont, v ktorom sa chcú mladí ľudia oženiť/vydať a založiť si rodinu. Aj nami získané dáta zreteľne potvrdzujú skutočnosť, že mladí ľudia na Slovensku odkladajú založenie rodiny do vyššieho veku. Zdôraznime, že až polovica opýtaných uviedla, že si rodinu plánujú založiť až *neskôr* (ako o päť rokov).

Dodajme, že časové aspekty založenia si rodiny bude potrebné osobitne sledovať aj v ďalších sociologických výskumoch. To, či ide naozaj o odklad, sa ukáže už v najbližšom období. Rovnako i táto hypotéza sa nám potvrdila.

Tab. č. 3: Odpovede na otázku: Kedy si chcete v budúcnosti založiť rodinu, oženiť sa, vydať sa? (v %)

Variant odpovede	%
Do roka	2,1
Do dvoch rokov	11,5
Asi tak za 3-5 rokov	30,4
Neskôr	50,7

Hypotéza č. 4: Väčšina mladých ľudí býva a rodičov.

V ďalšej hypotéze sme sa zamerali na zistenie toho, či mladí ľudia na Slovensku bývajú prevažne u rodičov.

Tab. č. 4: Odpovede na otázku: Bývate vo vlastnom alebo prenajatom byte/dome alebo v podnájme? (v %)

Variant odpovede	%
Bývam v byte/dome, ktorého som ja, resp. manžel/ka, priateľ/ka majiteľom	18,3
Bývam v prenajatom mestskom/obecnom byte, ktorého som ja, resp. manžel/ka, priateľ/ka hlavným užívateľom	4,5
Bývam v služobnom byte, ktorého som ja, resp. manžel/ka, priateľ/ka hlavným užívateľom	0,1
Bývam v prenajatom súkromnom byte, ktorého som ja, resp. manžel/ka, priateľ/ka hlavným užívateľom	3,7
Bývam u rodičov (Vašich, manželových/manželkiných, priateľových/priateľkiných)	65,5
Bývam u iných príbuzných	1,5
Bývam v podnájme u známych	1,0
Bývam v podnájme u cudzích ľudí (nie dôverne známych)	3,7
Iné (napr. internát, ubytovňa)	1,6

Ako vyplýva z údajov uvedených v príslušnej tabuľke, až takmer 2/3 opýtaných býva u rodičov. Ako ešte na to poukážeme neskôr, zabezpečené vlastné bývanie pritom mladí ľudia na Slovensku považujú za jeden z troch najdôležitejších činiteľov súvisiacich so založením si vlastnej rodiny. Túto požiadavku (zabezpečeného vlastného bývania) spĺňa približne iba 1/5 respondentov. Táto hypotéza sa nám potvrdila.

Hypotéza č. 5: Väčšina mladých ľudí má ťažkosti vyjsť s peniazmi.

V tejto hypotéze sme predpokladali, že mladí ľudia nemajú dosť peňazí na nákup potravín, na zaplatenie účtov, na cestovné, splátky, na kúpu nevyhnutného oblečenia a pod. Ukázalo sa však, že viac ako polovica respondentov takéto ťažkosti ale nemá. O čosi menej ako 1/3 uvedené problémy síce mala, ale neriešila ich požičianím peňazí. Avšak 16,3 % opýtaných, ktorí tiež mali takéto finančné ťažkosti to riešilo požičianím si peňazí.

Tab. č. 5: Odpovede na otázku: Mali ste v tomto roku, od januára do septembra 2012, niekedy ťažkosti vyjsť s peniazmi, to znamená mať dosť na potraviny, zaplatenie účtov, cestovného, splátok, kúpu nevyhnutného oblečenia? (v %)

Variant odpovede	%
Nie	52,9
Vyšiel/la som ťažko, ale som si nepožičiaval/a	30,8
Musel/a som si požičať	16,3

Následná analýza nás priviedla k poznatku, že tí, ktorí mali finančné problémy (vyšli ťažko, ale nepožičiavali si) sú predovšetkým ženy, slobodné, slovenskej národnosti z Prešovského kraja, z dedín, vo veku od 18 do 24 so stredoškolským vzdelaním s maturitou.

Tab. č. 6: Odpovede na otázku: Ako často ste si museli požičovať? (v %)

Ako často ste si museli požičovať?	%
Každý mesiac	21,2
6-8 krát za rok	13,6
2-5 krát za rok	21,2
Menej často	44,1

Tí, ktorí vo svojich odpovediach uviedli, že si museli požičať, boli najmä slobodní
„Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť/Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ“ (11)
KomPrax – Kompetencie pre prax

muži slovenskej národnosti z Banskobystrického kraja, žijúci na dedine, vo veku od 18 do 24 rokov so stredoškolským vzdelaním bez maturity. V tabuľke č. 6 uvádzame podiel respondentov reprezentujúci to, ako často si títo mladí ľudia museli peniaze požičiavať. Táto hypotéza sa nám nepotvrdila.

Hypotéza č. 6: Väčšina mladých ľudí nie je členmi nejakej dobrovoľnej organizácie.

Ďalej sme sa zaujímali o to, aký podiel respondentov je členmi rozličných dobrovoľných organizácií. Náš predpoklad sa úplne potvrdil, ba dokonca sa ukázalo, že iba 15,3 % opýtaných uviedlo, že sú členmi nejakej dobrovoľnej organizácie. V ďalšom kroku sme sa u tejto kategórie mladých ľudí zamerali na identifikáciu toho, aký verejnoprospešný cieľ organizácie, ktorých sú členmi, sledujú. Zistili sme, že ide najmä o dobročinnosť (6,8 %), ochranu životného prostredia (3,7 %), ochranu zvierat (3,6 %) a charitatívnu činnosť (2,1 %). Táto hypotéza sa nám potvrdila.

Hypotéza č. 7: Existuje negatívny vzťah medzi životnou úrovňou mladých ľudí a ich zamýšľanou plodnosťou

Následne sme skúmali, či platí predpoklad, že čím je vyššia životná úroveň mladých ľudí, tým menej detí chcú mať. Prostredníctvom použitia štatistickej analýzy sme však zistili, že rozdiely v zamýšľanej plodnosti mladých ľudí podľa ich životnej úrovne nie sú signifikantné. Táto hypotéza sa nám teda nepotvrdila.

Hypotéza č. 8: Ženy pripisujú manželstvu vyššiu hodnotu ako muži.

Ako i v predchádzajúcich výskumoch, aj v tomto sme skúmali názory respondentov na manželstvo. Predložili sme im zoznam 12. výrokov, ku ktorým sa mali vyjadriť na štvorstupňovej škále od úplného súhlasu po úplný nesúhlas s danou položkou. Údaje o odpovediach opýtaných prezentujeme numericky v tabuľke č. 7 a názorne v grafe č. 2.

Z uvedených 12 položiek sme na škále od 0 po 100 skonštruovali index hodnoty manželstva. Tento index bol vysoko reliabilný (Cronbach alpha=0,776). Prostredníctvom analýzy rozptylu sme potom zistili, že vyššou hodnotou tohto indexu disponujú ženy ako „Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť/Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ“ (12)

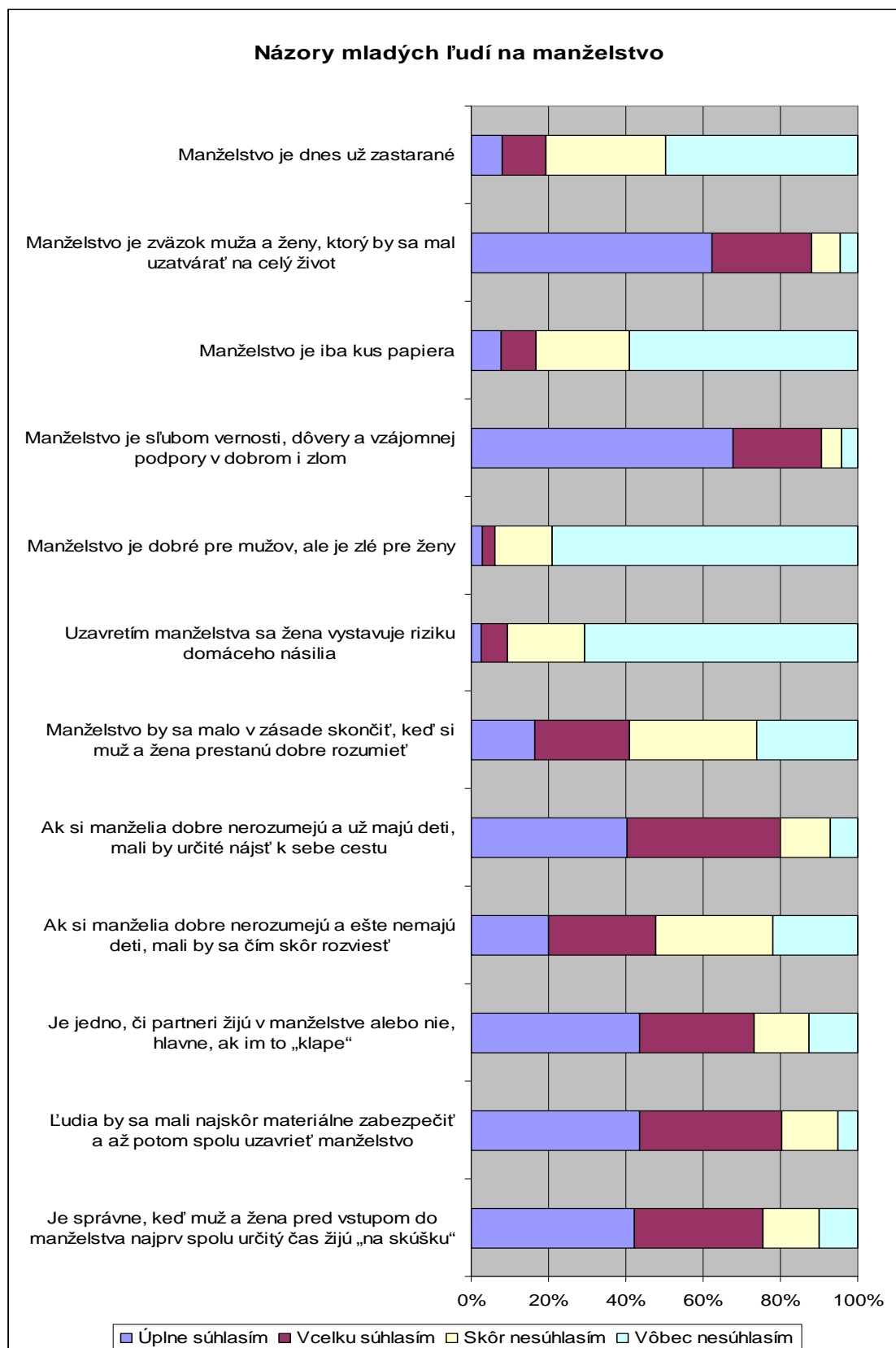
muži ($F(1,717)=3,930, p=0,048$). Inými slovami, ženy prisudzujú manželstvu vyššiu hodnotu ako muži. Výsledky o tom podávame v tabuľke č. 8.

Táto hypotéza sa potvrdila.

Tab. č. 7: Názory mladých ľudí na manželstvo (v %)

Položka	Úplne súhlasím	Vcelku súhlasím	Skôr nesúhlasím	Vôbec nesúhlasím
Manželstvo je dnes už zastarané	8,2	11,1	30,9	49,8
Manželstvo je zväzok muža a ženy, ktorý by sa mal uzatvárať na celý život	62,4	25,6	7,5	4,6
Manželstvo je iba kus papiera	7,8	8,8	24,3	59,0
Manželstvo je sľubom vernosti, dôvery a vzájomnej podpory v dobrom i zlom	67,8	23,0	4,9	4,3
Manželstvo je dobré pre mužov, ale je zlé pre ženy	2,9	3,2	14,7	79,1
Uzavretím manželstva sa žena vystavuje riziku domáceho násillia	2,7	6,8	19,8	70,7
Manželstvo by sa malo v zásade skončiť, keď si muž a žena prestanú dobre rozumieť	16,5	24,4	33,1	26,0
Ak si manželia dobre nerozumejú a už majú deti, mali by určité nájsť k sebe cestu	40,4	39,6	12,8	7,1
Ak si manželia dobre nerozumejú a ešte nemajú deti, mali by sa čím skôr rozviešť	20,0	27,6	30,6	21,8
Je jedno, či partneri žijú v manželstve alebo nie, hlavne, ak im to „klape“	43,7	29,4	14,2	12,7
Ľudia by sa mali najskôr materiálne zabezpečiť a až potom spolu uzavrieť manželstvo	43,7	36,6	14,6	5,1
Je správne, keď muž a žena pred vstupom do manželstva najprv spolu určitý čas žijú „na skúšku“	42,1	33,3	14,5	10,1

Graf č. 2: Názory mladých ľudí na manželstvo

Tab. č. 8: Index hodnoty manželstva podľa pohlavia

Pohlavie	Index hodnoty manželstva
Muži	53,31
Ženy	60,15

Hypotéza č. 9: Existuje pozitívny vzťah medzi hodnotou, ktorú mladí ľudia pripisujú manželstvu a ich zamýšľanou plodnosťou

Index hodnoty manželstva sme použili i pri testovaní ďalšej hypotézy. Tentoraz sme ho korelovali so zamýšľanou plodnosťou. V zhode s našimi predpokladmi sa ukázalo, že čím vyššiu hodnotou prisudzujú mladí ľudia manželstvu, tým viac detí chcú mať (Pearson $r=0,195$, $p<0,001$).

Následne sme index hodnoty manželstva rozdelili najskôr na kvartily a potom na decily a porovnávali rozdiely v zamýšľanej plodnosti podľa jednotlivých vytvorených skupín respondentov. Ako v prípade kvartilového ($F(2, 595)=17,023$, $p<0,001$), tak i v prípade decilového ($F(2, 591)=14,549$, $p<0,001$) rozdelenia tohto ukazovateľa možno konštatovať, že zamýšľaná plodnosť mladých ľudí na Slovensku sa spája s vysokou hodnotou pripisovanou inštitúcii manželstva. O výsledkoch informujeme v tabuľkách č. 9 a 10. Táto hypotéza sa nám teda potvrdila.

Tab. č. 9: Zamýšľaná plodnosť podľa indexu hodnoty manželstva (kvartily)

Index hodnoty manželstva	Zamýšľaná plodnosť
Nízky (25%)	1,81
Stredný	1,78
Vysoký (25%)	2,14

Tab. č. 10: Zamýšľaná plodnosť podľa indexu hodnoty manželstva (decily)

Index hodnoty manželstva	Zamýšľaná plodnosť
Nízky (10%)	1,71
Stredný	1,84
Vysoký (10%)	2,27

Hypotéza č. 10: Existuje negatívny vzťah medzi postmodernými postojmi mladých ľudí k mimomanželskému spoluzitiu a ich zamýšľanou plodnosťou.

Ďalej nás zaujímali rozdiely v zamýšľanej plodnosti podľa postojov, ktoré majú mladí ľudia k mimomanželskému spoluzitiu – tzv. kohabitáciám. Predpokladali sme

„Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť/Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ“ (15)

pritom, že ich zamýšľaná plodnosť klesá v nadväznosti na postmoderné postoje ku kohabitáciám.

Za účelom overenia tejto hypotézy sme použili mieru súhlasu respondentov s výrokmi *Je jedno, či partneri žijú v manželstve alebo nie, hlavne ak im to „klape“* a *Je správne, keď muž a žena pred vstupom do manželstva najprv spolu určitý čas žijú „na skúšku“*. Zistili sme, že zamýšľaná plodnosť mladých ľudí na Slovensku skutočne klesá spolu s narastajúcimi postmodernými postojmi ku kohabitáciám.

V prípade tvrdenia *Je jedno, či partneri žijú v manželstve alebo nie, hlavne ak im to „klape“* je hodnota Spearman rho 0,176, $p < 0,001$ a v prípade tvrdenia *Je správne, keď muž a žena pred vstupom do manželstva najprv spolu určitý čas žijú „na skúšku“* má Spearman rho hodnotu 0,152, $p < 0,001$.

Okrem toho v tabuľkách č. 11 a č. 12 uvádzame hodnoty zamýšľanej plodnosti mladých ľudí podľa jednotlivej miery súhlasu s uvedenými výrokmi. Z týchto údajov jednoznačne vyplýva, že nízka zamýšľaná plodnosť sa spája s postmodernými postojmi k mimomanželskému spoluzitiu. Táto hypotéza sa nám potvrdila.

Tab. č. 11: Zamýšľaná plodnosť podľa postoja k mimomanželskému spoluzitiu

Je jedno, či partneri žijú v manželstve alebo nie, hlavne ak im to „klape“	Zamýšľaná plodnosť
Úplne súhlasím	1,76
Vcelku súhlasím	1,84
Skôr nesúhlasím	1,86
Vôbec nesúhlasím	2,30

$F(3, 555) = 13,427, p < 0,001$

Tab. č. 12: Zamýšľaná plodnosť podľa postoja k mimomanželskému spoluzitiu

Je správne, keď muž a žena pred vstupom do manželstva najprv spolu určitý čas žijú „na skúšku“	Zamýšľaná plodnosť
Úplne súhlasím	1,74
Vcelku súhlasím	1,91
Skôr nesúhlasím	1,86
Vôbec nesúhlasím	2,19

$F(3, 535) = 8,068, p < 0,001$

Hypotéza č. 11: *Zamýšľaná plodnosť mladých ľudí hlásiacich sa k niektorej cirkvi je vyššia ako nehlásiacich sa k žiadnej cirkvi.*

Pri tejto hypotéze sme sa sústredili na preskúmanie hodnôt zamýšľanej plodnosti podľa deklarovaného vierovyznania. Respondentov sme rozdelili do dvoch kategórií – na hlásiacich a nehlásiacich sa k niektorej cirkvi. Následne sme prostredníctvom použitia analýzy rozptylu dospeli k záveru, že mladí ľudia hlásiaci sa k niektorej cirkvi chcú mať naozaj viac detí ako respondenti, ktorí sa k žiadnej cirkvi nehlásia.

Táto hypotéza sa nám potvrdila.

Tab. č. 13: *Zamýšľaná plodnosť podľa prihlásenia sa k cirkvi*

Prihlásenie sa k cirkvi	Zamýšľaná plodnosť
Áno	1,91
Nie	1,76

$F(1, 716) = 82,515, p < 0,001$

Hypotéza č. 12: *Ženatí/vydaté mladí ľudia majú vyššiu životnú úroveň ako slobodní/é.*

Zaujímalí sme sa o rozdiely v životnej úrovni slobodných a ženatých/vydatých osôb. Odpovede respondentov sme podrobili štatistickej analýze, no v ich odpovediach sme významné rozdiely nezaznamenali, a teda hypotéza sa nám nepotvrdila.

Hypotéza č. 13: *Ženatí/vydaté mladí ľudia sú zdravší ako slobodní.*

Skúmali sme rozdiely v celkovom hodnotení zdravia podľa rodinného stavu respondentov (slobodní/é, ženatí/vydaté). Zistené rozdiely však neboli štatisticky významné a teda táto hypotéza sa nám nepotvrdila.

Hypotéza č. 14: *Ženatí/vydaté mladí ľudia sú šťastnejší ako slobodní/é.*

Za účelom overenia skutočnosti, či sú ženatí/vydaté šťastnejší ako slobodní/slobodné sme opäť použili kontingenčný koeficient – Cramer V = 0,113, p = 0,026 a tentoraz sa v súlade s našimi očakávaniami ukázalo, že šťastnejší so svojim

životom sú vo vyššej miere ženatí/vydaté ako slobodní. V nasledovnej tabuľke uvádzame distribúciu odpovedí respondentov na túto skutočnosť.

Testovaná hypotéza sa nám potvrdila.

Tab. č. 14: Porovnanie pocitu šťastia u ženatých/vydatých a slobodných osôb (v %)

Pocit šťastia	Ženatí/vydaté	Slobodní/é
Veľmi šťastný/á	32,1	23,0
Vcelku šťastný/á	64,1	69,6
Skôr nešťastný/á	3,8	7,2
Veľmi nešťastný/á	0,0	0,2

Hypotéza č. 15: Ženatí/vydaté mladí ľudia sú spokojnejší so životom ako slobodní/é.

Analyzovali sme rozdiely v spokojnosti so životom podľa rodinného stavu. Podobne i za účelom preskúmania tejto súvislosti sme použili kontingenčný koeficient Cramer V, avšak štatisticky významné rozdiely sme v odpovediach respondentov nezaznamenali. Táto hypotéza sa nám nepotvrdila.

Hypotéza č. 16: Ženatí/vydaté mladí ľudia sú spokojnejší so sexuálnym životom ako slobodní/é.

Napokon sme sa sústredili na preskúmanie spokojnosti so sexuálnym životom podľa rodinného stavu. Podľa očakávania sa potvrdilo, že spokojnejší so sexuálnym životom sú vo vyššej miere ženatí/vydaté ako slobodní/é (Cramer V = 0,265, $p < 0,001$). Distribúciu numerických odpovedí prezentujeme v nasledovnej tabuľke. Okrem toho nižšie (v tabuľke č. 16) prezentujeme zistené súvislosti i prostredníctvom znamienkovej schémy.

Tab. č. 15: Porovnanie pocitu spokojnosti so sexuálnym životom u ženatých/vydatých a slobodných osôb (v %)

Pocit spokojnosti so sexuálnym životom	Ženatí/vydaté	Slobodní/é
Veľmi spokojný/á	45,8	32,9
Vcelku spokojný/á	47,0	38,2
Skôr nespokojný/á	5,5	9,5
Veľmi nespokojný/á	0,8	2,3

Tab. č. 16: Porovnanie pocitu spokojnosti so sexuálnym životom u ženatých/vydatých a slobodných osôb (znamienková schéma)

Pocit spokojnosti so sexuálnym životom	Ženatí/vydaté	Slobodní/é
Veľmi spokojný/á	+++	---
Vcelku spokojný/á	+	-
Skôr nespokojný/á	0	0
Veľmi nespokojný/á	0	0

4.3 VÝSKUMNÉ OTÁZKY

Výskumná otázka č. 1: Čo a do akej miery preferujú mladí ľudia pre založenie si rodiny?

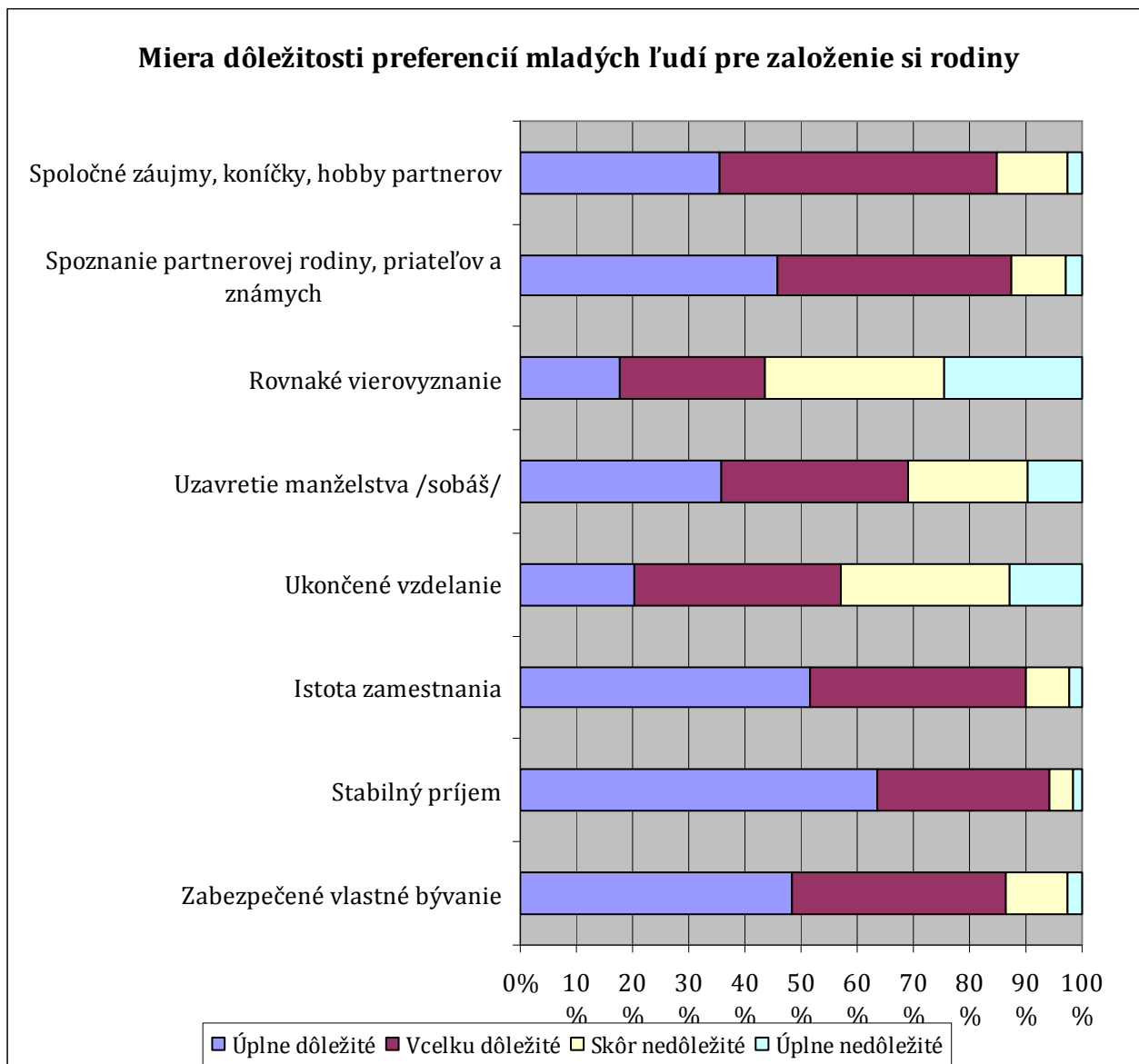
Zisťovali sme, čo mladí ľudia preferujú, resp. pokladajú za dôležité pre založenie si rodiny. Respondentom bolo predložených osem položiek, ku ktorým sa vyjadrovali na štvorbodovej škále (vid. tabuľka dole). Ukázalo sa, že za najdôležitejšie respondenti pokladajú *stabilný príjem* (63,6 %), *istotu zamestnania* (51,7 %), *zabezpečené vlastné bývanie* (48,3 %), *spoznanie partnerovej rodiny, priateľov a známych* (45,9 %). Z odpovedí respondentov vyplýva, že za najmenej dôležité považujú *rovnaké vierovyznanie, ukončené vzdelanie a uzavretie manželstva (sobáš)*.

Z dôvodu väčšej prehľadnosti zistené údaje uvádzame tak v tabuľke ako aj v grafe.

Tab. č. 1: Miera dôležitosti preferencií mladých ľudí pre založenie si rodiny (v %)

Položka	Úplne dôležité	Vcelku dôležité	Skôr nedôležité	Úplne nedôležité
Spoločné záujmy, koníčky, hobby partnerov	35,5	49,4	12,4	2,7
Spoznanie partnerovej rodiny, priateľov a známych	45,9	41,4	9,6	3,0
Rovnaké vierovyznanie	17,7	26,0	31,8	24,6
Uzavretie manželstva (sobáš)	36,0	33,0	21,4	9,7
Ukončené vzdelanie	20,4	36,6	30,2	12,9
Istota zamestnania	51,7	38,3	7,7	2,3
Stabilný príjem	63,6	30,6	4,2	1,7
Zabezpečené vlastné bývanie	48,3	38,3	10,8	2,7

Graf č. 1: Miera dôležitosti preferencií mladých ľudí za účelom založenia si rodiny

Výskumná otázka č. 2: Existujú rozdiely v preferenciách mladých ľudí pri rozhodovaní sa pre založenie si rodiny podľa pohlavia?

V ďalšom kroku analýz nás zaujímalo, či v odpovediach respondentov existujú štatisticky významné rozdiely podľa pohlavia. Tie sme zistili pri dvoch nasledovných položkách: **spoznanie partnerovej rodiny, priateľov, známych** (Cramer V=0,165, $p < 0,001$) a **zabezpečené vlastné bývanie** (Cramer V = 0,115, $p = 0,029$).

Zo zistení uvedených v tabuľkách (dole) vyplýva, že pri oboch položkách viac žien uviedlo, že ich pokladá za veľmi alebo vcelku dôležité.

Tab. č. 2: Miera dôležitosti spoznania partnerovej rodiny, priateľov, známych podľa pohlavia (v %)

Spoznanie partnerovej rodiny, priateľov, známych	Muži	Ženy
Veľmi dôležité	39,9	52,0
Vcelku dôležité	46,7	36,0
Skôr nedôležité	8,5	10,8
Úplne nedôležité	4,8	1,2
Spolu	100	100

Tab. č. 3: Miera dôležitosti zabezpečenia vlastného bývania podľa pohlavia (v %)

Zabezpečené vlastné bývanie	Muži	Ženy
Veľmi dôležité	47,4	49,2
Vcelku dôležité	35,5	41,1
Skôr nedôležité	13,3	8,1
Úplne nedôležité	3,8	1,5
Spolu	100	100

Výskumná otázka č. 3: Existujú rozdiely v preferenciách mladých ľudí pri rozhodovaní sa pre založenie si rodiny podľa rodinného stavu?

Skúmali sme, či existujú rozdiely v preferenciách mladých ľudí pri zakladaní si rodiny podľa rodinného stavu (slobodní/é a ženatí/vydaté). Tie sme identifikovali pre nasledovných položkách:

- spoločné záujmy, koníčky, hobby partnerov (Cramer $V=0,161$, $p<0,001$),
- spoznanie partnerovej rodiny, priateľov a známych (Cramer $V=0,119$, $p<0,001$),
- rovnaké vierovyznanie (Cramer $V=0,132$, $p=0,008$),
- uzavretie manželstva (sobáš) (Cramer $V=0,142$, $p=0,004$),
- ukončené vzdelanie (Cramer $V=0,152$, $p=0,001$) a
- zabezpečené vlastné bývanie (Cramer $V=0,143$, $p=0,003$).

Ukázalo sa, že slobodní/é pripisujú vyššiu dôležitosť spoločným záujmom, koníčkom a hobby partnerov, spoznaniu partnerovej rodiny, priateľov a známych, ukončenému vzdelaniu a zabezpečenému vlastnému bývaniu, kým ženatí/vydaté zasa rovnakému vierovyznaniu a uzavretiu manželstva (sobášu). Údaje o tom prezentujeme v nasledovných tabuľkách.

Tab. č. 4: Miera dôležitosti spoločných záujmov, koníčkov, hobby partnerov podľa rodinného stavu (v %)

Spoločné záujmy, koníčky, hobby partnerov	Slobodní/é	Ženatí/vydaté
Veľmi dôležité	38,6	29,1
Vcelku dôležité	50,1	47,8
Skôr nedôležité	9,2	19,1
Úplne nedôležité	2,1	3,9
Spolu	100	100

Tab. č. 5: Miera dôležitosti spoznania partnerovej rodiny, priateľov a známych podľa rodinného stavu (v %)

Spoznanie partnerovej rodiny, priateľov a známych	Slobodní/é	Ženatí/vydaté
Veľmi dôležité	48,7	40,0
Vcelku dôležité	40,9	42,7
Skôr nedôležité	7,4	14,2
Úplne nedôležité	3,0	3,1
Spolu	100	100

Tab. č. 6: Miera dôležitosti rovnakého vierovyznania podľa rodinného stavu (v %)

Rovnaké vierovyznanie	Slobodní/é	Ženatí/vydaté
Veľmi dôležité	14,5	24,0
Vcelku dôležité	25,2	27,6
Skôr nedôležité	39,9	27,6
Úplne nedôležité	26,5	20,9
Spolu	100	100

Tab. č. 7: Miera dôležitosti uzavretia sobáša podľa rodinného stavu (v %)

Uzavretie manželstva (sobáš)	Slobodní/é	Ženatí/vydaté
Veľmi dôležité	32,7	42,5
Vcelku dôležité	32,4	34,1
Skôr nedôležité	22,8	18,6
Úplne nedôležité	12,1	4,9
Spolu	100	100

Tab. č. 8: Miera dôležitosti ukončeného vzdelania podľa rodinného stavu (v %)

Ukončené vzdelanie	Slobodní/é	Ženatí/vydaté
Veľmi dôležité	24,2	12,6
Vcelku dôležité	36,9	35,9
Skôr nedôležité	27,3	35,9
Úplne nedôležité	11,6	15,7
Spolu	100	100

Tab. č. 9: Miera dôležitosti zabezpečenia vlastného bývania podľa rodinného stavu (v %)

Zabezpečené vlastné bývanie	Slobodní/é	Ženatí/vydaté
Veľmi dôležité	52,7	38,9
Vcelku dôležité	36,3	42,6
Skôr nedôležité	8,6	15,3
Úplne nedôležité	2,4	3,2
Spolu	100	100

Výskumná otázka č. 4: Existujú rozdiely v preferenciách mladých ľudí pri rozhodovaní sa pre založenie si rodiny podľa národnosti?

V ďalšom slede analýz nás zaujímalo, či v odpovediach respondentov existujú štatisticky významné rozdiely ohľadom miery preferencií, resp. toho, čo mladí ľudia pokladajú za dôležité pre založenie si rodiny podľa národnosti – tie sa nám však nepotvrdili.

Výskumná otázka č. 5: Existujú rozdiely v preferenciách mladých ľudí pri rozhodovaní sa pre založenie si rodiny podľa vzdelania?

Taktiež sme zisťovali, či v odpovediach mladých ľudí existujú štatisticky významné rozdiely v preferenciách miery dôležitosti pre založenie si rodiny podľa vzdelania. Štatisticky významné rozdiely sme zistili, a to pri dvoch položkách, a teda čím vyššie je dosiahnuté vzdelanie respondentov:

- tým za dôležitejšie pre založenie si rodiny považujú **spoločné záujmy, koníčky, hobby partnerov** (Spearman rho=-0,084, p=0,027)
- tým za dôležitejšie pre založenie si rodiny považujú **ukončené vzdelanie** (Spearman rho=-0,146, p<0,001).

Výskumná otázka č. 6: Existujú rozdiely v preferenciách mladých ľudí pri rozhodovaní sa pre založenie si rodiny podľa typu sídla?

Analyzovali sme rozdiely v odpovediach respondentov týkajúcich sa preferencií pri rozhodovaní sa pre založenie si rodiny podľa typu sídla. Vykonanie štatistických analýz nás priviedlo k záveru, že v čím väčšej obci respondenti bývajú, tým za menej dôležité pre založenie si rodiny považujú rovnaké vierovyznanie partnerov (Spearman $\rho=0,222$, $p<0,001$) a uzavretie manželstva (sobáš) (Spearman $\rho=0,201$, $p<0,001$).

Výskumná otázka č. 7: Existujú rozdiely v preferenciách mladých ľudí pri rozhodovaní sa pre založenie si rodiny podľa veku?

Za účelom odhalenia hlbších súvislostí nás zaujímalo, či v odpovediach mladých ľudí týkajúcich sa preferencií pre založenie si rodiny existujú rozdiely podľa veku. Zistili sme štatisticky významné rozdiely, a teda, **čím sú respondenti starší**, tým:

- **za menej dôležité** pre založenie rodiny považujú spoločné záujmy, koníčky, hobby partnerov (Spearman $\rho = 0,111$, $p = 0,003$)
- **za menej dôležité** pre založenie rodiny považujú spoznanie partnerovej rodiny, priateľov a známych (Spearman $\rho = 0,080$, $p = 0,034$) a napokon
- **tým za menej dôležité** pre založenie rodiny považujú ukončené vzdelanie (Spearman $\rho = 0,098$, $p = 0,011$).

Výskumná otázka č. 8: Existujú rozdiely v preferenciách mladých ľudí pri rozhodovaní sa pre založenie si rodiny podľa kraja?

Vo výpovediach respondentov sme taktiež zisťovali, či existujú rozdiely v miere preferencií toho, čo mladí ľudia pokladajú za dôležité pre založenie si rodiny podľa kraja. Štatisticky významné rozdiely sme zaznamenali pri piatich položkách:

- **spoločné záujmy, koníčky, hobby partnerov** (Cramer $V = 0,173$, $p < 0,001$) – najviac respondentov z Prešovského kraja udáva dôležitosť spoločných záujmov, koníčkov atď. (vid'. tab. č. 10);
- **spoznanie partnerovej rodiny, priateľov, známych** (Cramer $V = 0,151$, $p < 0,001$), pričom dôležitosť spoznania partnerovej rodiny, jeho priateľov či známych udáva najviac respondentov z Prešovského kraja (vid'. tab. č. 11);

- **rovnaké vierovyznanie** (Cramer V = 0,169, p < 0,001) - sú to respondenti zo Žilinského kraja, ktorí najviac uvádzajú, že pre založenie rodiny je pre nich dôležité rovnaké vierovyznanie (viď. tab. č. 12);
- **ukončené vzdelanie** (Cramer V = 0,103, p = 0,026) – dôležitosť ukončeného vzdelania uvádza najviac respondentov z Prešovského kraja (viď. tab. č. 13) a
- **stabilný príjem** (Cramer V = 0,102, p = 0,025) – sú to respondenti z Prešovského kraja, ktorí najviac uvádzajú, že pre založenie rodiny je pre nich dôležitý stabilný príjem (viď. tab. č. 14).

Tab. č. 10: Miera dôležitosti spoločných záujmov, koníčkov, hobby partnerov podľa kraja (v %)

Spoločné záujmy, koníčky, hobby partnerov	Banskobystrický kraj	Žilinský kraj	Prešovský kraj
Veľmi dôležité	30,2	28,9	47,8
Vcelku dôležité	50,9	49,4	47,8
Skôr nedôležité	15,1	18,4	3,5
Úplne nedôležité	3,9	3,3	0,9
Spolu	100	100	100

Tab. č. 11: Miera dôležitosti spoznania partnerovej rodiny, priateľov a známych podľa kraja (v %)

Spoznanie partnerovej rodiny, priateľov, známych	Banskobystrický kraj	Žilinský kraj	Prešovský kraj
Veľmi dôležité	44,0	35,1	59,7
Vcelku dôležité	41,4	50,4	31,7
Skôr nedôležité	9,9	11,6	7,2
Úplne nedôležité	4,7	2,9	1,4
Spolu	100	100	100

Tab. č. 12: Miera dôležitosti rovnakého vierovyznania podľa kraja (v %)

Rovnaké vierovyznanie	Banskobystrický kraj	Žilinský kraj	Prešovský kraj
Veľmi dôležité	10,3	21,7	20,8
Vcelku dôležité	21,1	28,3	28,5
Skôr nedôležité	30,5	33,5	31,2
Úplne nedôležité	38,1	16,5	19,5
Spolu	100	100	100

Tab. č. 13: Miera dôležitosti ukončeného vzdelania podľa kraja (v %)

Ukončené vzdelanie	Banskobystrický kraj	Žilinský kraj	Prešovský kraj
Veľmi dôležité	23,1	17,4	20,7
Vcelku dôležité	31,7	35,3	42,9
Skôr nedôležité	28,1	35,7	26,3
Úplne nedôležité	17,2	11,5	10,1
Spolu	100	100	100

Tab. č. 14: Miera dôležitosti stabilného príjmu podľa kraja (v %)

Stabilný príjem	Banskobystrický kraj	Žilinský kraj	Prešovský kraj
Veľmi dôležité	63,8	55,6	71,9
Vcelku dôležité	30,6	36,5	24,1
Skôr nedôležité	3,4	5,8	3,1
Úplne nedôležité	2,2	2,1	0,9
Spolu	100	100	100

Výskumná otázka č. 9: *Existujú rozdiely v preferenciách mladých ľudí pri rozhodovaní sa pre založenie si rodiny medzi mladými ľuďmi, ktorí sú zamestnaní, a ktorí zamestnaní nie sú?*

Skúmanie preferencií, resp. toho, čo pokladajú mladí ľudia za dôležité pre založenie si rodiny, sme zisťovali aj podľa toho, či sú respondenti zamestnaní (tých sme v našom súbore identifikovali 78,7 %) alebo nezamestnaní (týchto je v našom súbore 21,3 %). Štatisticky významné rozdiely sme identifikovali pri položke **uzavretie manželstva (sobáš)**: (Cramer V = 0,138, p = 0,050) – zamestnaní respondenti najviac uvádzajú, že uzavretie manželstva je pre nich dôležité pre založenie si rodiny (viď. tab. č. 15).

Tab. č. 15: Miera dôležitosti uzavretia sobáša podľa toho, či sú zamestnaní alebo nezamestnaní (v %)

Uzavretie manželstva (sobáš)	Zamestnaní	Nezamestnaní
Veľmi dôležité	31,0	34,4
Vcelku dôležité	35,6	22,2
Skôr nedôležité	25,7	28,9
Úplne nedôležité	7,7	14,4
Spolu	100	100

Ešte by sme chceli poznamenať, že z podsúboru zamestnaných mladých ľudí sa za prácou do inej obce, okresu alebo kraja sťahovalo 8,5 % opýtaných.

Výskumná otázka č. 10: Ako hodnotia mladí ľudia na Slovensku svoju životnú úroveň?

V súvislosti so zisťovaním životnej úrovne materiálneho zabezpečenia mladých ľudí sme sa zamerali na **hodnotenie materiálnych podmienok života rodín** (súčasných ako aj budúcich) a **bytových pomerov** mladých ľudí, pri ktorých sme sa sústredili na veľkosť bytov, zisťovanie vlastníctva bytov, technické vybavenie domácností ako aj hodnotenie súčasných a budúcich bytových pomerov a tiež mieru ochoty zadlžiť sa za účelom kúpy nehnuteľnosti.

Čo sa týka životnej úrovne, zistili sme, že polovica z nich (50,8 %) ju pokladá za **vcelku vyhovujúcu**, 23,5 % ju považuje za **čiastočne vyhovujúcu, čiastočne nevyhovujúcu** a 19,5 % z nich dokonca za **veľmi dobrú**. Iba 6,2 % opýtaných sa domnieva, že je **skôr nevyhovujúca** alebo **veľmi zlá** (viď tab. č. 16). Tieto pozitívne odpovede majú pravdepodobne súvis s tým, ako sa ukáže v ďalších skúmaníach, že viac ako 65 % mladých ľudí býva spolu so svojimi rodičmi.

Tab. č. 16: Odpovede na otázku: Ako hodnotíte súčasnú úroveň materiálneho zabezpečenia (životnú úroveň) Vašej rodiny (myslia sa členovia Vašej rodiny, ktorí s Vami žijú v jednej domácnosti)?

Variant odpovede	%
Veľmi dobrá	19,5
Vcelku vyhovujúca	50,8
Čiastočne vyhovujúca, čiastočne nevyhovujúca	23,5
Skôr nevyhovujúca	5,1
Veľmi zlá	1,1

Tab. č. 17: Odpovede na otázku: Myslíte si, že v dohľadnej dobe (maximálne do 5 rokov) sa Vaša životná úroveň zlepší, zostane rovnaká alebo sa zhorší?

Variant odpovede	%
Určite sa zlepší	18,6
Skôr sa zlepší	36,6
Zostane približne rovnaká	37,0
Skôr sa zhorší	6,6
Určite sa zhorší	1,1

„Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť/Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ“ (27)

Ohľadom životnej úrovne do budúcnosti sme u mladých ľudí zistili ich prevládajúce pozitívne hodnotenia, a teda zlepšenie životnej úrovne očakáva viac ako polovica respondentov (55,2 %). Viac ako 1/3 opýtaných (37 %) si myslí, že ich životná úroveň zostane rovnaká a iba 7,7 % mladých ľudí očakáva jej zhoršenie.

Pri analýze životnej úrovne mladých ľudí na Slovensku sme taktiež zistili, že najpočetnejšiu kategóriu **celkového priemerného čistého mesačného príjmu** ich rodiny (myslia sa tým členovia ich rodiny, ktorí s nimi žijú v jednej domácnosti) predstavuje príjmová kategória 1 050 – 1 249,- Eur, pričom na jednu osobu rodiny vychádza 300 – 399 Eur.

V ďalšom slede analýz sme sa sústredili na zisťovanie úrovne bytových pomerov, pričom sme najprv analyzovali veľkosť bytu/domu – v tab. č. 18 uvádzame distribúcie odpovedí. Takmer 1/3 mladých ľudí (32,4 %) býva vo väčšom byte, 28,3 % z nich býva v trojizbovom byte a tretím najzastúpenejším variantom je dvojizbový byt – tu býva 14,6 %, ďalej nasleduje štvorizbový byt, v ktorých býva 13,8 % mladých ľudí. V tejto súvislosti by sme chceli opätovne upozorniť, že viac ako 65 % mladých ľudí býva spolu so svojimi rodičmi, ktorí sú prevažne vlastníkami týchto nehnuteľností – iba 18,3 % mladých ľudí uviedlo, že oni, resp. manžel/ka, resp. partner/ka, sú vlastníkami bytu/domu, v ktorom bývajú. Pre úplnosť ešte dodajme, že priemerný počet členov domácnosti našich respondentov sú 4 osoby.

Tab. č. 18: Odpovede na otázku: Veľkosť Vášho bytu?

Veľkosť bytu	%
Izba bez vlastného príslušenstva	0,6
Garsónka	0,4
Jednoizbový byt	2,5
Dvojgarsónka	0,1
Jeden a pol izbový byt	2,3
Dvojizbový byt	14,6
Dva a pol izbový byt	2,6
Trojizbový byt	28,3
Tri a pol izbový byt	2,3
Štvorizbový byt	13,8
Väčší byt	32,4
Spolu	100,0

Naším respondentom sme položili i otázku, ktorou sme zisťovali hodnotenie súčasných bytových pomerov. Z odpovedí mladých ľudí jednoznačne vyplýva, že svoje súčasné bytové pomery až 46,7% považuje za **vcelku vyhovujúce** a takmer 1/3 (32,5 %) ich označila za **veľmi dobré**. 17,7 % ich považuje za **čiastočne vyhovujúce, čiastočne nevyhovujúce** a iba 3,6 % mladých ľudí i hodnotí ako **skôr nevyhovujúce** alebo ako **veľmi zlé**.

Čo sa týka zisťovania úrovne bytovej situácie do budúcnosti, vo výpovediach mladých ľudí v časovom horizonte do piatich rokov prevládajú pozitívne hodnotenia - 55,5 % z nich si myslí, že bude bývať lepšie (**skôr áno, určite áno**), 27,7 % sa domnieva, že bude bývať horšie a 16,8 % opýtaných na otázku odpovedalo variantom **neviem**.

Analyzovali sme tiež odpovede týkajúce sa vlastníctva bytu/domu. Ako sme uvádzali už vyššie, až 65,5 % mladých ľudí býva u rodičov, 18,3 % mladých ľudí býva v byte/dome, ktorého vlastníkom sú oni, resp., ich manžel/ka alebo ich partner/ka. Nasleduje variant bývania v prenajatom mestskom/obecnom byte – 4,5 %, ďalej variant bývania v prenajatom súkromnom byte – 3,7 % spolu s variantom bývania v podnájme u cudzích ľudí – 3,7 %. 1,6 % mladých ľudí býva na internáte alebo ubytovni, 1,5 % býva u iných príbuzných, 1 % býva v podnájme u známych a 0,1 % uviedlo, že býva v služobnom byte.

Tab. č. 19: Odpovede na otázku: Bývate vo vlastnom alebo prenajatom byte/dome alebo v podnájme?

Variant odpovede	%
Bývam v byte/dome, ktorého som ja, resp. manžel/ka, priateľ/ka majiteľom	18,3
Bývam v prenajatom mestskom/obecnom byte, ktorého som ja, resp. manžel/ka, priateľ/ka hlavným užívateľom	4,5
Bývam v služobnom byte, ktorého som ja, resp. manžel/ka, priateľ/ka hlavným užívateľom	0,1
Bývam v prenajatom súkromnom byte, ktorého som ja, resp. manžel/ka, priateľ/ka hlavným užívateľom	3,7
Bývam u rodičov (Vašich, manželových/manželkiných, priateľových/priateľkiných)	65,5
Bývam u iných príbuzných	1,5
Bývam v podnájme u známych	1,0
Bývam v podnájme u cudzích ľudí (nie dôverne známych)	3,7
Iné (napr. internát, ubytovňa)	1,6

Následná analýza nás priviedla k poznatkom, že osobnými vlastníkami bytov/domov sú predovšetkým vydaté ženy vo vekovej kategórii od 25-29 rokov z Banskobystrického kraja. Respondentom sme následne položili i otázku, ktorej znenie uvádzame v tab. č. 20.

Tab. č. 20: Odpovede na otázky: Boli by ste ochotný zadlžiť sa za účelom kúpy bytu, rodinného domu, resp. postavenia rodinného domu? Ak áno, tak na ako dlho?

Variant odpovede	%
Nebol by som ochotný zadlžiť sa na žiadnu dobu	28,2
Na menej ako 10 rokov	24,0
na 10 až 14 rokov	16,2
na 15 až 19 rokov	13,9
na 20 až 24 rokov	7,8
na 25 až 29 rokov	5,3
na 30 a viac rokov	4,7
Spolu	100,0

Až 28,2 % mladých ľudí **nie je ochotných** zadlžiť sa na žiadnu dobu za účelom kúpy bytu, resp. rodinného domu. 24 % z nich je ochotných sa za týmto účelom zadlžiť, avšak na menej ako 10 rokov, 16,2 % na obdobie 10 maximálne 14 rokov, 13,9 % na obdobie 15 až 19 rokov a ostatné varianty majú postupný pokles početností – iba 4,7% opýtaných by bolo ochotných sa zadlžiť na dobu 30 a viac rokov.

Následne sme sa zamerali na zisťovanie **technického vybavenia domácností**. To sme zisťovali aj prostredníctvom otázky, či respondenti alebo ich rodina (t. j. ľudia, s ktorými žijú v jednej domácnosti) vlastní tieto predmety dlhodobej spotreby:

- a) **osobný automobil** vlastní 560 zo 731 respondentov (**76,6%**)
- b) motorku vlastní 104 zo 731 respondentov (14,2%)
- c) **televízor** vlastní 703 zo 731 respondentov (**96,2%**)
- d) DVD prehrávač vlastní 550 zo 731 respondentov (75,2%)
- e) **počítač, notebook** vlastní 689 zo 731 respondentov (**94,3%**)
- f) **pripojenie na internet** má 681 zo 731 respondentov (**93,2%**)
- g) **mobilný telefón** vlastní 717 zo 731 respondentov (**98,1%**)
- h) umývačku riadu vlastní 218 zo 731 respondentov (29,8%)
- i) **chladničku s mrazničkou** vlastní 708 zo 731 respondentov (**96,9%**)

„Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť/Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ“ (30)

- j) mikrovlnnú rúru vlastní 634 zo 731 respondentov (86,7%)
- k) domácu pekárníčku vlastní 127 zo 731 respondentov (17,4%)
- l) **práčku** vlastní 697 zo 731 respondentov (**95,3%**)
- m) sušičku vlastní 82 zo 731 respondentov (11,2%)
- n) robotický vysávač, vysávač vlastní 619 zo 731 respondentov (84,7%)
- o) stroj na kávu vlastní 257 zo 731 respondentov (35,2%)
- p) bazén vlastní 46 zo 731 respondentov (6,3%)

Ako vyplýva z prezentovaných údajov, vo vlastníctve predmetov dlhodobej spotreby je najpočetnejšou položkou mobilný telefón (98,1 %), nasleduje chladnička s mrazničkou (96,9 %), televízor (96,2 %), práčka (95,3 %), ďalej notebook/počítač (94,3%) a pripojenie na internet (93,2%).

Tiež nás zaujímalo, či mladí ľudia alebo ich rodina vlastní garáž, záhradu či chatu, resp. víkendový dom. Ukázalo sa, že 55,0 % respondentov uviedlo, že oni alebo ich rodina vlastní záhradu, garáž vlastní 44,2 % a chatu, príp. víkendový dom vlastní 18,7 % respondentov.

Výskumná otázka č. 11: Do akej miery sa cítia byť mladí ľudia pripravení na založenie si rodiny?

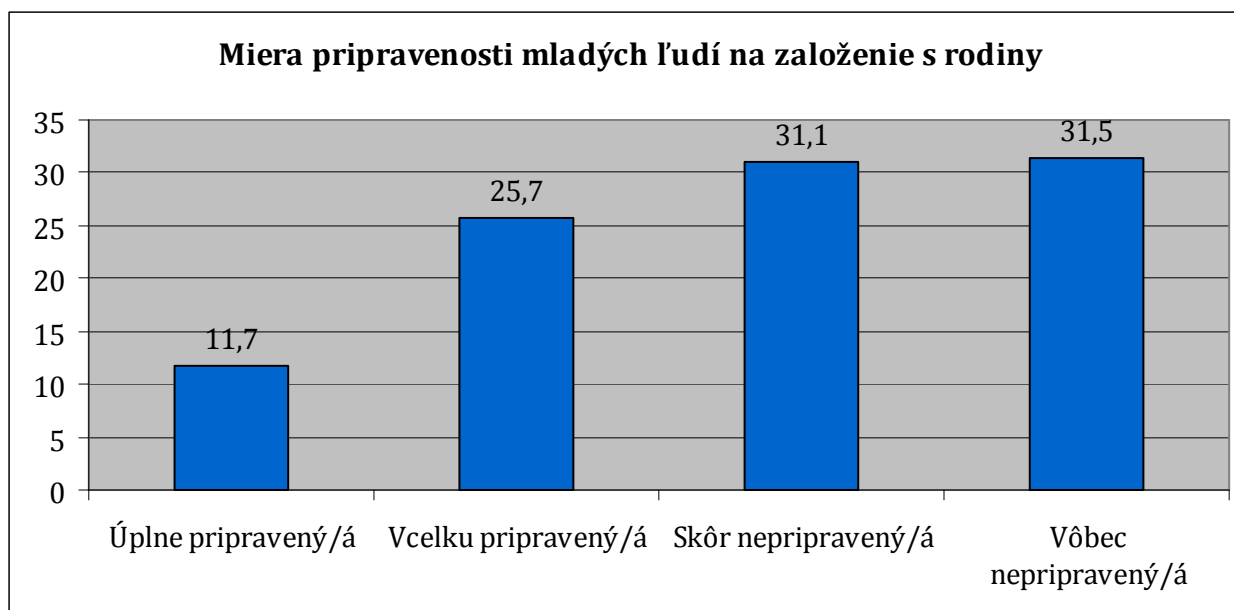
V ďalšom slede analýz sme sa zamerali na zisťovanie toho, do akej miery sa cítia byť mladí ľudia pripravení na založenie si rodiny. Zistili sme, že takmer 2/3 respondentov sa cítia byť **skôr nepripravení** alebo **vôbec nepripravení** na založenie si rodiny (62,6 %; vid'. tab. č. 21).

Následne nás zaujímalo hlbšie poznanie toho, kto sú títo respondenti podľa základných sociodemografických znakov. Ukázalo sa, že ide o respondentov z podsúboru slobodných, a to mužov vo veku od 18-24 rokov (60 %), so stredoškolským vzdelaním s maturitou (54) %, slovenskej národnosti, pochádzajú z dedín Žilinského kraja.

Tab. č. 21: Odpovede na otázku: Cítite sa alebo sa necítite byť pripravený na založenie si rodiny?

Variant odpovede	%
Úplne pripravený/á	11,7
Vcelku pripravený/á	25,7
Skôr nepripravený/á	31,1
Vôbec nepripravený/á	31,5

Graf č. 2: Miera pripravenosti mladých ľudí založiť si rodinu

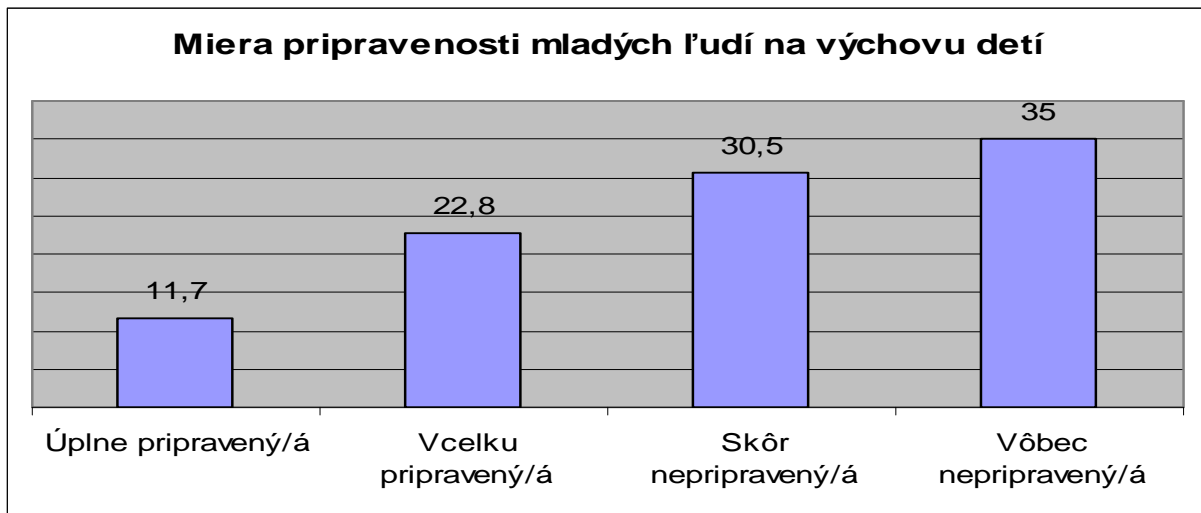
Výskumná otázka č. 12: Do akej miery sa cítia byť mladí ľudia pripravení na výchovu detí (rodičovstvo)?

Ucelenejší pohľad na skúmanú problematiku nám ponúkajú i zistenia z ďalšej analyzovanej výskumnej otázky. V súvislosti s mierou pripravenosti na výchovu detí zisťujeme, že viac ako 2/3 respondentov (65,5 %; vid'. tab. č. 22) sa cítia byť **skôr nepripravení** alebo vôbec **nepripravení na rodičovstvo** (resp. výchovu detí). Pri podrobnejších skúmaníach sme zistili, že opätovne ide o respondentov z podsúboru slobodných, mužov vo veku od 18 do 24 rokov so stredoškolským vzdelaním (s maturitou), slovenskej národnosti žijúcich iba o čosi viac na dedinách ako v mestách Žilinského kraja.

Tab. č. 22: Odpovede na otázku: Cítite sa alebo sa necítite byť pripravený na výchovu detí?

Variant odpovede	%
Úplne pripravený/á	11,7
Vcelku pripravený/á	22,8
Skôr nepripravený/á	30,5
Vôbec nepripravený/á	35,0

Graf č. 3: Miera pripravenosti mladých ľudí na výchovu detí

Výskumná otázka č. 13: Aký vek považujú mladí ľudia za ideálny u ženy pre narodenie jej 1. dieťaťa?

V súvislosti s ideálnym vekom ženy pre narodenie jej 1. dieťaťa sme zistili, že ide o vek 28 rokov.

Výskumná otázka č. 14: Aký vek považujú mladí ľudia za ideálny u muža pre narodenie jeho 1. dieťaťa?

V súvislosti s ideálnym vekom muža pre narodenie sa jeho 1. dieťaťa sme zistili, že ide o vek 25 rokov.

Výskumná otázka č. 15: Ako možno charakterizovať spotrebné správanie mladých ľudí na Slovensku?

Pri analyzovaní spotrebného správania mladých ľudí nás v prvom rade zaujímalo, koľko mesačne (v priemere) vynakladajú respondenti alebo ich rodina, prípadne ľudia, s ktorými žijú v spoločnej domácnosti, finančných prostriedkov na bývanie (hypotéka, nájom, príspevok na bývanie rodičom, známym, priateľom a pod.), vodu, elektrinu, plyn, na stravu, cestovné, jasle, resp. škôlku, krúžky, na telefón, internet, na oblečenie, posedenie s kamarátmi, na športové, kultúrne aktivity a pod. Identifikovanú štruktúru priemerných mesačných výdavkov rodín/domácností uvádzame v nasledovnej tabuľke.

Tab. č. 23: Štruktúra priemerných mesačných výdavkov rodín/domácností

Položka	Priemerné mesačné výdavky (Eur)
Hypotéka, nájomné, príspevok na bývanie rodičom/svokrovcem, a pod.	238,-
Voda, elektrina, plyn	144,-
Jasle, príp. škôlku, školu, záujmové krúžky	80,-
Výdavky na stravu	277,-
Cestovné	99,-
Účty za telefón a internet	65,-
Oblečenie	74,-
Posedenie s kamarátmi, návšteva kina, športové aktivity, výlety a pod.	64,-

Zistili sme, že najviac finančných prostriedkov v priemere vynakladajú domácnosti **na stravu, bývanie** (hypotéka, nájomní, príspevok na bývanie ... a pod.) a na úhradu **vody, elektriny a plynu**.

V ďalšom slede analýz sme sa zamerali na identifikovanie dlhov tých mladých ľudí, ktorí si od bankových subjektov zobrali, resp. získali hypotéku, lízing, pôžičku, úver alebo spotrebný úver. Štruktúru dlhov mladých ľudí voči bankovým subjektom uvádzame v nasledovnej tabuľke.

Tab. č. 24: Štruktúra dlhov mladých ľudí voči bankovým subjektom

Položka	Priemer výšky mesačnej splátky (Eur)	Podiel respondentov %
Hypotéka	298,-	11,0
Lízing	175,-	6,5
Pôžička	109,-	11,5
Úver	162,-	3,0
Spotrebný úver	104,-	4,0

Najväčší podiel mladých ľudí (11,5 %) z respondentov spláca pôžičku, nasleduje splácanie hypotéky (11 %) a lízingu (6,5 %).

Okrem toho nás zaujímalo, či majú mladí ľudia hypotéky, úvery, lízing, pôžičky alebo spotrebné úvery aj od nebankových subjektov.

Tab. č. 25: Podiel mladých ľudí zadlžených voči nebankovým subjektom (v %)

Položka	Podiel respondentov
Hypotéka	3,3
Lízing	2,2
Pôžička	4,0
Úver	1,4
Spotrebný úver	0,8

Zistili sme, že len malý podiel našich respondentov má dlhy voči nebankovým subjektom – najviac, 4,0 %, ich spláca pôžičky, nasleduje splácanie hypotéky (3,3 %). Ide o respondentov najmä zo Žilinského kraja, so stredoškolským vzdelaním bez maturity.

Okrem toho nás zaujímalo, či by si mladí ľudia na Slovensku mohli počas minulého roka dovoliť ísť aspoň na týždennú dovolenku a či na takejto dovolenke i boli. Údaje o tom uvádzame v tabuľkách č. 26 a č. 27. Na odpovediach respondentov môžeme vidieť, že 3/5 z nich by si počas minulého roka mohli dovoliť ísť na týždennú dovolenku a 2/5 nie. Ďalej sa ukázalo, že 3/5 našich respondentov na takejto dovolenke aj skutočne bolo a len 1/5 si takúto dovolenku nemohlo dovoliť.

Tab. č. 26: Odpovede na otázku: Mohli by ste si dovoliť ísť tento rok na dovolenku aspoň na týždeň, nie napr. na vlastnú chatu alebo k starým rodičom, ale tam, kde je treba platiť za ubytovanie, napr. do hotela, na zájazd?

Variant odpovede	%
Áno, bez ťažkostí	22,5
Skôr áno, ale bolo by treba šetriť	35,5
Skôr nie, bolo by ťažšie našetriť	19,6
Určite nie	22,3

Tab. č. 27: Odpovede na otázku: Boli ste za posledné 2 roky (2011, 2012) na takejto dovolenke? Ak áno, koľkokrát?

Variant odpovede	%
Nie, lebo si to nemôžem dovoliť	25,0
Nie, lebo o to nemám záujem	17,0
Áno, jedenkrát	33,5
Áno, dvakrát	20,0
Áno, trikrát a viac	4,6

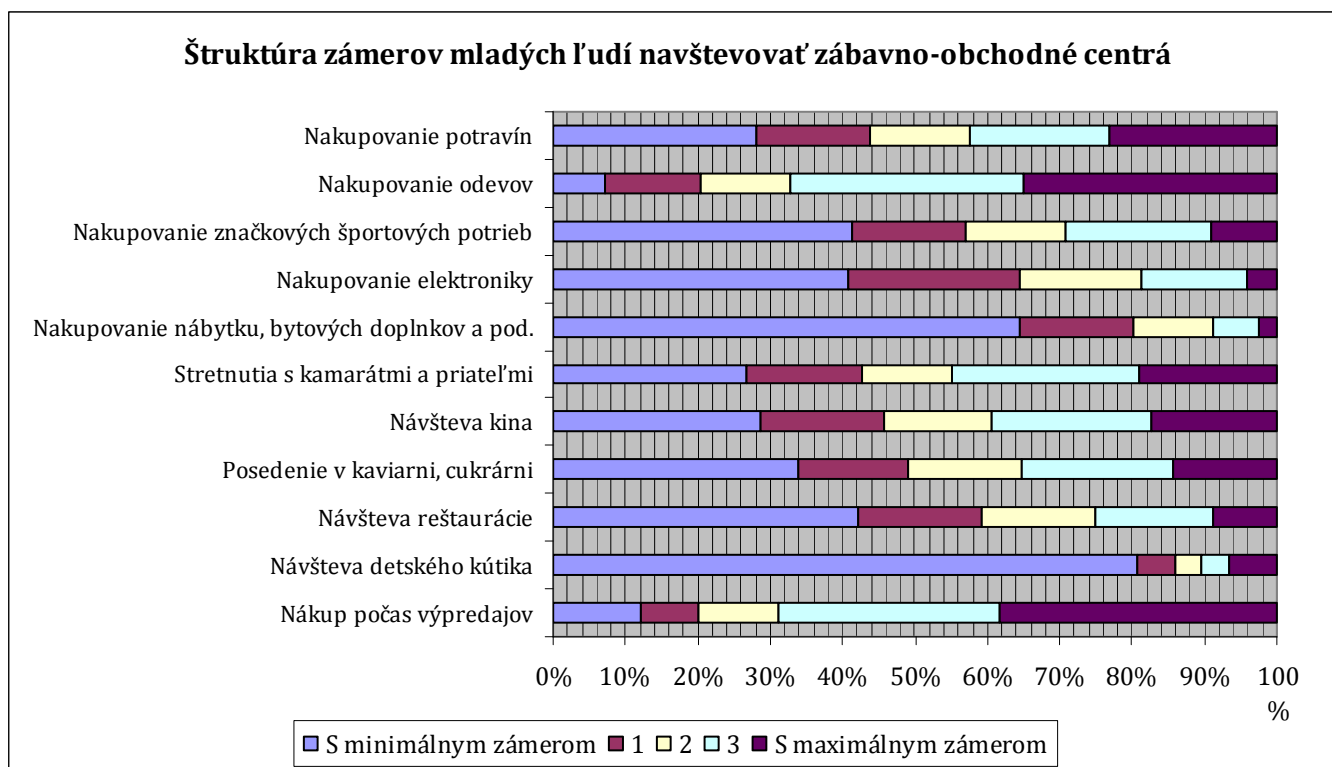
V neposlednom rade pri skúmaní spotrebného správania je dôležité sledovať nákupné správania mladých ľudí. Tým sme v analyzovanom kontexte položili dve otázky. Ich znenie spolu s výsledkami uvádzame v tab. č. 28 a č. 29.

Mladí ľudia chodia do zábavno-obchodných centier najčastejšie so zámerom nakupov počas výpredajov (38,2 %), nasleduje nakupovanie odevov (34,9 %) a tretím najčastejším zámerom je nákup potravín (23,0 %). Naopak, mladí ľudia najmenej navštevujú zábavno-obchodné centrá za účelom nákupu nábytku (2,5 %), nákupu elektroniky (4,1 %) a návštevy detského kútika (6,6 %).

Tab. č. 28: Odpovede na otázku: Uvážte, prosím, s akým zámerom najčastejšie navštevujete zábavno-obchodné centrá?

Položka	S				S maximálnym zámerom
	minimálnym zámerom	1	2	3	
Nakupovanie potravín	28,2	15,6	13,8	19,3	23,0
Nakupovanie odevov	7,2	13,1	12,5	32,3	34,9
Nakupovanie značkových športových potrieb	41,4	15,6	13,9	20,1	9,0
Nakupovanie elektroniky	40,9	23,6	16,7	14,7	4,1
Nakupovanie nábytku a pod.	64,4	15,7	11,0	6,4	2,5
Stretnutia s kamarátmi a priateľmi	26,6	16,0	12,6	25,8	19,0
Návšteva kina	28,8	17,1	14,8	22,0	17,4
Posedenie v kaviarni, cukrárni	33,9	15,2	15,6	20,9	14,4
Návšteva reštaurácie	42,2	17,1	15,8	16,3	8,7
Návšteva detského kútika	80,7	5,2	3,6	3,9	6,6
Nákup počas výpredajov	12,0	8,2	10,9	30,7	38,2

Graf. č. 4: Štruktúra zámerov mladých ľudí pre návštevu zábavno-obchodných

Tab. č. 29: Odpovede na otázku: Teraz sa, prosím, zamyslite nad tým, ako často navštevujete zábavno-obchodné centrá (napr. Aupark, OC Max a pod.)?

Variant odpovede	%
Takmer každý deň	8,2
Asi tak 3 razy do týždňa	6,6
Asi tak raz za týždeň	15,6
Asi tak raz za dva týždne	11,0
Asi tak raz za tri týždne	5,9
Asi tak raz za mesiac	22,2
Asi tak raz za štvrt' roka	10,5
Asi tak raz za pol roka	5,3
Menej často	14,7

Pri analyzovaní frekvencie navštevovania zábavno-obchodných centier sa ukazuje, že mladí ľudia ich navštevujú najčastejšie **asi tak raz za mesiac**, čo predstavuje 22,2 % respondentov. Druhým najviac zastúpeným variantom je **asi tak raz týždeň** (15,6%) a nasleduje variant **menej často** (14,7 %).

V tejto súvislosti sme sa zamerali na identifikovanie tých respondentov, ktorí navštevujú zábavno-obchodné centrá **takmer každý deň**, **asi tak tri razy do týždňa** a **asi tak raz za týždeň**. Ide o respondentov z podsúboru slobodných, mužov so

„Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť/Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ“ (37)

stredoškolským vzdelaním (s maturitou) vo vekovej kategórii od 18 do 24 rokov, slovenskej národnosti, najviac zastúpených ich je z miest Žilinského kraja, nasleduje Prešovský a napokon Banskobystrický kraj.

Za dôležitý poznatok v nastolenom kontexte považujeme i zistenie, že približne polovici respondentov (47,4 %) sa darí pravidelne ušetriť určitý obnos finančných prostriedkov. Priemerne sa mesačne podarí týmto mladým ľuďom na Slovensku odložiť o niečo menej ako 60,- Eur (58,9 Eur).

Výskumná otázka č. 16: Ako možno charakterizovať trávenie voľného času mladých ľudí na Slovensku?

V odbornej literatúre je mládež charakterizovaná ako špecifická sociodemografická veková skupina, ktorá sa v porovnaní s ostatnou časťou populácie (jej vekovými skupinami) prejavuje nielen osobitými charakteristikami (potrebami, problémami, atď.), ale okrem iného aj vyššími nárokmi pre trávenie voľného času a taktiež množstvom voľnočasových aktivít a pod. (porovnaj Smolík 2010, Macháček 2000, Macháček 2001, Macháček 2003, Macháček 2004, Macháček 2008, Ondrejko 2000, Ondrejko 2007, Moravčíková a kol. 2010, atď.).

A práve skúmaniu voľného času, jeho tráveniu, sa venuje i analyzovaná výskumná otázka. Respondentom sme položili niekoľko otázok, prostredníctvom ktorých sme zisťovali, akým spôsobom trávia mladí ľudia svoj voľný čas. Získané údaje uvádzame v nasledovných tabuľkách a grafoch.

Tab. č. 30: Odpovede na otázku: Koľko hodín ste za posledný týždeň robili vo svojom voľnom čase tieto činnosti?

Položka	Toto vôbec nerobím, alebo občas, ale nie každý deň	45 min. alebo menej	Približne 1 hodinu	Približne jeden a pol hodiny	2 hodiny a viac
Sledovanie televízie	16,1	13,8	11,2	15,0	43,9
Sledovanie filmov a videa (videí) z internetu	35,9	16,6	9,5	12,5	25,5
Pozeranie filmov, videí (DVD), počítač	39,3	11,5	9,3	11,0	28,9

Využívanie sociálnych sietí na internete	12,7	13,1	9,4	15,1	49,8
Hranie počítačových hier na internete	79,1	7,1	2,9	4,1	6,8
Hranie hier na počítači	71,8	8,2	4,7	6,3	8,9
Využívanie internetu na prácu a vzdelávanie	31,9	14,1	8,9	13,0	32,1
Čítanie novín a časopisov na internete	46,6	17,6	10,0	11,0	14,7
Čítanie novín, časopisov	38,8	23,9	10,9	14,8	11,5
Čítanie elektronických kníh	86,0	5,3	2,2	2,3	4,2
Čítanie kníh	58,5	10,1	6,5	9,7	15,2

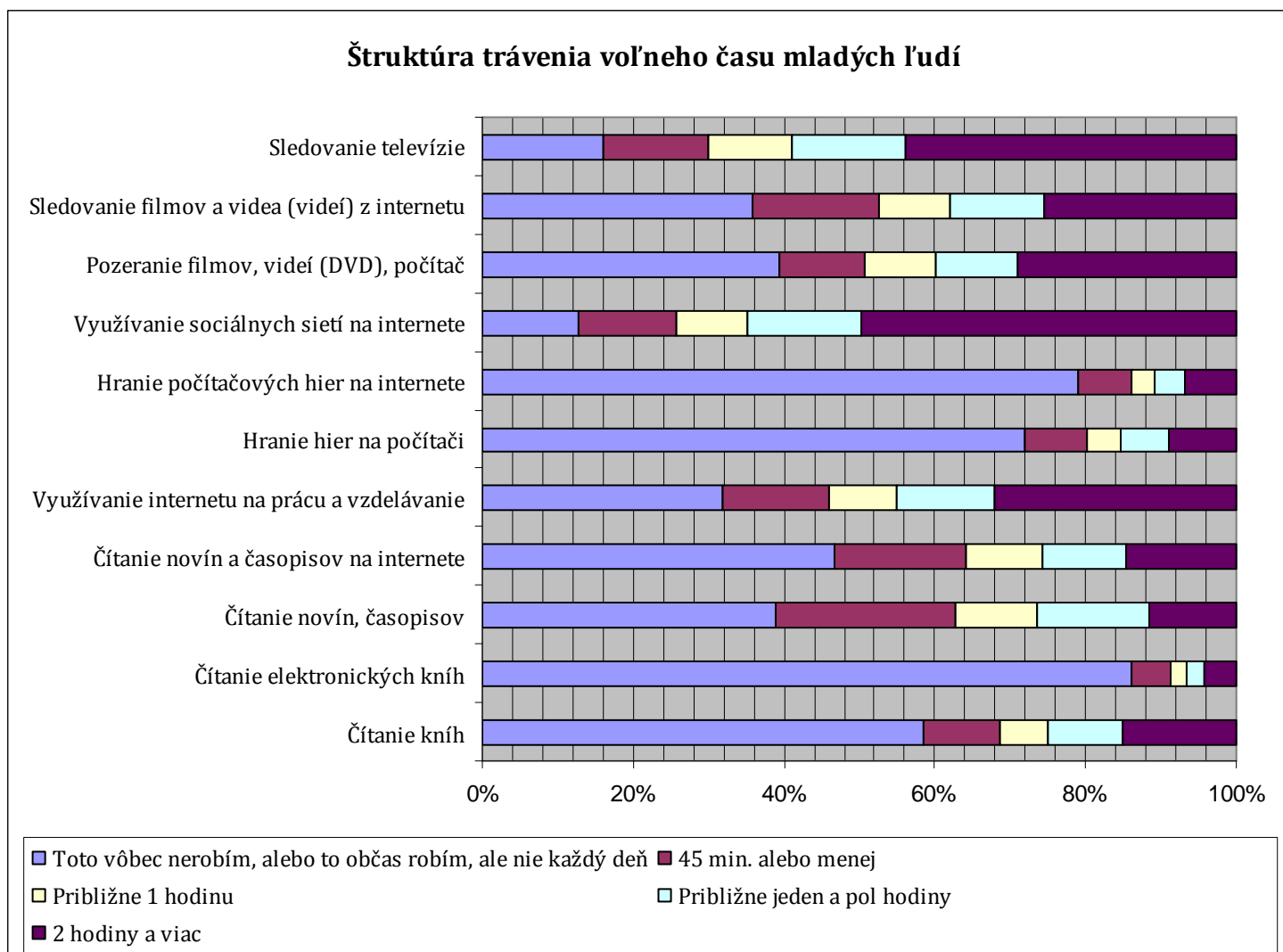
V prvom slede analýz nás zaujímalo, koľko času za týždeň venujú respondenti činnostiam uvádzaným v tab. č. 30 spolu s predloženými variantmi odpovedí. Zistili sme, že najviac času mladí ľudia (2 hodiny a viac) trávia a) **využívaním sociálnych sietí na internete** (49,8 %), b) **sledovaním televízie** (43,9 %), c) **využívaním internetu na prácu a vzdelávanie** (32,1 %), d) **pozieraním filmov, videí (DVD)/na počítači** (28,9 %), e) **sledovaním filmov z videa (videí) z internetu** (25,5 %).

Čo sa týka činností, ktoré mladí ľudia **takmer vôbec nerobia, alebo iba občas, avšak nie každý deň**, dominuje medzi nimi **čítanie elektronických kníh** (86,0 %), **hranie počítačových hier na internete** (79,1 %), **hranie hier na počítači** (71,8 %), **čítanie kníh** (58,5 %), **čítanie novín a časopisov na internete** (46,6 %).

Z prvotných zistení sa ukazuje, že mladí ľudia sú v trávení svojho voľného času skôr pasívni ako aktívni. Hlbšie poznatky sme získali analýzou otázok týkajúcich sa toho, **koľko hodín do týždňa** sa vo svojom voľnom čase venujú respondenti **športovej, umeleckej alebo záujmovej činnosti**. Zistili sme, že najviac svojho voľného času venujú športovej činnosti (priemerne 3,4 hodiny), menej umeleckej činnosti (1,6 hodiny) a najmenej inej záujmovej činnosti, napr. zberateľskej alebo odbornej (1,3 hodiny).

Z dôvodu lepšieho prehľadu uvádzame v grafe č. 5 štruktúru trávenia voľného času mladých ľudí.

Graf č. 5: Štruktúra trávenia voľného času mladých ľudí

Okrem toho sme respondentom položili aj otázky, či navštevujú športové, kultúrne podujatia (koncerty, výstavy, divadlo, a pod.) a či chodia na diskotéky alebo zábavy (vid'. tab. č. 31).

Zo získaných odpovedí vyplýva, že mladí ľudia viackrát do mesiaca najčastejšie chodia na diskotéky (prípadne zábavy), nasleduje návšteva športových a napokon návšteva kultúrnych podujatí. Pri sledovaní frekvencie aspoň jedenkrát do mesiaca sa však ukazuje, že viac ako 1/3 respondentov (36,7 %) (taktiež) najčastejšie chodí na diskotéky alebo zábavy, následne však už nasleduje navštevovanie kultúrnych podujatí a napokon menej ako 1/3 respondentov (26,9 %) navštevuje športové podujatia.

Rozdiely vo frekvencii navštevovania kultúrnych podujatí a diskoték sme korelovali podľa pohlavia, veku, vzdelania a typu sídla. V súvislosti s frekvenciou navštevovania kultúrnych podujatí sme zistili štatisticky významné rozdiely:

Tab. č. 31: Odpovede na otázky: Návšteva športových, kultúrnych podujatí, diskoték či zábav v %

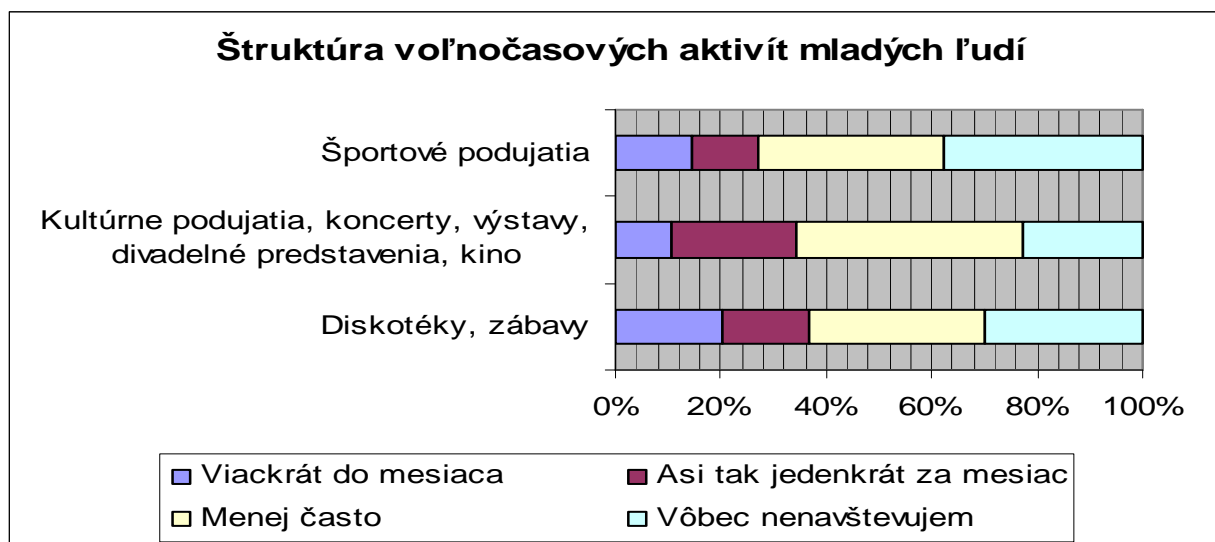
Položka	Viacrát do mesiaca	Asi tak jedenkrát za mesiac	Menej často	Vôbec nenavštevujem
Športové podujatia	14,5	12,4	35,2	37,8
Kultúrne podujatia, koncerty, výstavy, divadelné predstavenia, kino	10,7	23,4	43,3	22,7
Diskotéky, zábavy	20,2	16,5	33,4	29,9

Pri analyzovaní odpovedí týkajúcich sa frekvencie navštevovania športových, kultúrnych podujatí, diskoték alebo zábav sme sa zamerali na zisťovanie štatistických závislostí. Zistili sme, že:

- čím je vyššie vzdelanie, tým respondenti častejšie navštevujú kultúrne podujatia - Spearman rho = - 0,271, p < 0,001;
- mladší respondenti častejšie navštevujú kultúrne podujatia - Spearman rho 0,145, p < 0,001;
- respondenti z väčších sídel častejšie chodia na kultúrne podujatia - Spearman rho = - 0,093, p = 0,012.

Štatisticky významné rozdiely sme v súvislosti s frekvenciou navštevovania diskoték zistili podľa pohlavia: pri variante **viacrát do mesiaca** chodia o čosi častejšie na diskotéky muži ako ženy – Cramer V = 0,105, p = 0,047.

Graf č. 6: Štruktúra voľnočasových aktivít mladých ľudí

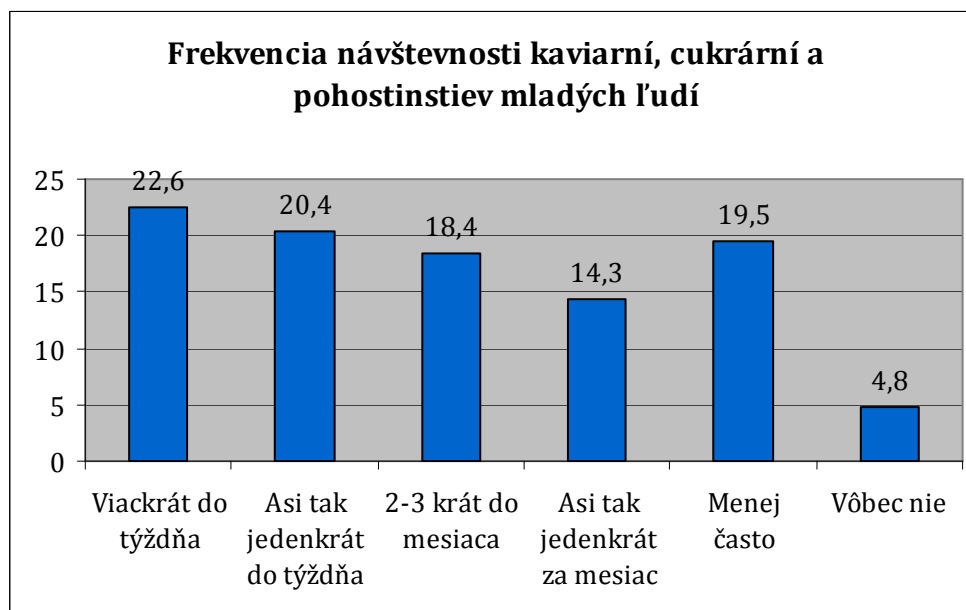
Ďalšou otázkou v poradí, prostredníctvom ktorej sme zisťovali údaje o trávení voľného času mladých ľudí, bola otázka zameraná na to, ako často navštevujú kaviarne, cukrárne, resp. pohostinstvá. Distribúcia odpovedí sa nachádza v tab. č. 32 a v grafe č. 7. Vo výpovediach respondentov sme tiež sledovali, či existujú rozdiely vo frekvencii návštev a štatisticky významné rozdiely sme zistili podľa veku, vzdelania a pohlavia:

- čím sú respondenti mladší, tým častejšie navštevujú kaviarne, cukrárne a pohostinstvá (Spearman rho = 0,266, $p < 0,001$);
- vzdelanejší respondenti častejšie navštevujú kaviarne, cukrárne a pohostinstvá (Spearman rho = -0,134, $p < 0,001$);
- podľa pohlavia navštevujú kaviarne, cukrárne a pohostinstvá viac muži ako ženy (Cramer V = 0,196, p je $< 0,001$).

Tab. č. 32: Odpovede na otázku: Navštevujete kaviarne, cukrárne, pohostinstvá?

Položka	%
Viackrát do týždňa	22,6
Asi tak jedenkrát do týždňa	20,4
2-3 krát do mesiaca	18,4
Asi tak jedenkrát za mesiac	14,3
Menej často	19,5
Vôbec nie	4,8

Graf č. 7: Frekvencia návštevnosti kaviarní, cukrární a pohostinstiev mladých ľudí

V neposlednom rade nás tiež zaujímalo, či mladí ľudia radi čítajú beletriu – distribúcia odpovedí je uvádzaná v tab. č. 33. Ukázalo sa, že viac ako 2/3 respondentov **skôr neradi** alebo **veľmi neradi čítajú** – 73,8 %.

Nás však zaujímalo, kto sú tí respondenti, ktorí čítajú **veľmi** alebo **vcelku radi**. Za týmto účelom sme zisťovali štatisticky významné rozdiely a tie sme zistili podľa pohlavia a vzdelania (štatisticky významné súvislosti sa nám nepotvrdili podľa veku a typu sídla). Radšej čítajú ženy, Cramer V = 0,245, $p < 0,001$ a vzdelanejší respondenti: čím sú respondenti vzdelanejší, tým radšej čítajú beletriu – Spearman rho = - 0,246, $p < 0,001$.

Tab. č. 33: Odpovede na otázku: Čítate rád/rada beletriu?

Variant odpovede	%
Áno, veľmi rád čítam beletriu	9,0
Vcelku rád/rada	17,2
Skôr nerád/nerada	34,4
Veľmi nerád/nerada	39,4

4.4 MLADÉ RODINY

V našom súbore sa nachádza 25 % rodičov (a teda ekvivalentne, 75 % opýtaných uviedlo, že nemá deti). Z toho 16 % má jedno dieťa, 7 % uviedlo, že majú 2 deti a po 1 % má 3 deti, 4 a viac detí.

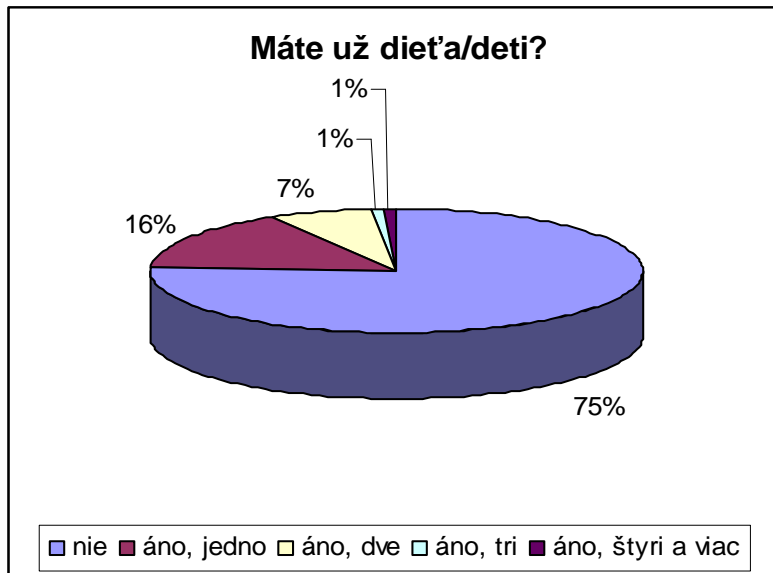
Mladí rodičia za najdôležitejšie vo svojom živote považujú rodinu (za úplne dôležité to uviedlo až 92,4 % z nich), na druhom mieste nasledujú priatelia a známi, ďalej práca, voľný čas, náboženstvo a politika.

V kontexte finančného hospodárenia mladých rodín považujeme za dôležité zistenie, že takmer 44 % (43,4 %) mladých rodičov sa darí pravidelne mesačne ušetriť určitý obnos peňazí – priemerne sa im podarí ušetriť cca 54 Eur. Viac ako 1/2 sa však nedarí pravidelne mesačne si niečo ušetriť.

Aj pri mladých rodinách sa skúmalo, či v sledovanom období od januára do septembra 2012 mali niekedy ťažkosti vyjsť s peniazmi, a teda či mali dosť na nákup potravín, na zaplatenie účtov, cestovného, splátok, na nákup nevyhnutného oblečenia a pod. Ukázalo sa, že takmer 48,6 % opýtaných takéto problémy nemala. O čosi viac ako 1/3 z nich (35,8 %) ale takéto ťažkosti mala, a teda vyšli ťažko, avšak, čo je dôležité, „Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť/Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ“ (43)

urobili všetko pre to, aby si nepožičali. Požičať si však muselo 15,6 % mladých rodičov, pričom najviac z nich uviedlo (44,5 %), že v sledovanom období tak urobili raz.

Graf č. 8: Podiel počtu detí

V roku 2012 by si mohlo bez ťažkostí dovoliť ísť na týždňovú dovolenku 18 % opýtaných, najviac ich však uviedlo skôr áno, ale bolo by treba na to našetriť – 40,7 %. Za posledné dva roky (2012 a 2011) na takejto dovolenke bolo raz takmer 46 % respondentov a o čosi viac ako 1/5 nebola, lebo si to nemohla dovoliť (24,4 %).

Viac ako 2/3 mladých rodičov sa domnieva, že ich deti v porovnaní s inými deťmi majú tak primerane (70,9 %) predmetov dlhodobej spotreby (ako sú napr. bicykel, lyže, počítač a pod.), 17,6 % opýtaných si však myslí, že v porovnaní s inými deťmi majú ich deti takýchto predmetov menej a 11,5 % rodičov si zasa naopak myslí, že ich majú viac ako iné deti.

Čo sa týka kvalitného a pekného oblečenia, až 76,9 % rodičov si myslí, že oproti iným deťom majú ich deti takého oblečenia primerane. 12,4 % mladých rodičov však konštatovalo, že ich deti majú v porovnaní s inými deťmi menej takéhoto oblečenia a necelých 11 % (10,7 %) sa domnieva, že ho majú viac, než má väčšina detí.

V súvislosti s mladými rodinami je zaujímavé zistenie, že viac ako 1/2 ich musí šetriť alebo si vôbec nemôže dovoliť z vlastných prostriedkov kúpiť svojim deťom predmety dlhodobej spotreby (bicykel, počítač, atď.). Tieto veci im prevažne kupujú iní blízki príbuzní.

Napokon sa ukazuje, že 3/5 mladých rodín majú od svojich blízkych, najmä vlastných rodičov a rodičov manžela/ky, partnera/ky, materiálnu výpomoc v podobe zeleniny, ovocia, mäsa a tiež určitú peňažnú výpomoc.

4.5 ZÁVERY A HLAVNÉ ZISTENIA VÝSKUMU

4.5.1 HLAVNÉ ZISTENIA VYPLÝVAJÚCE Z HYPOTÉZ

Vo výskume sa zisťovali základné hodnotové orientácie mladých ľudí na Slovensku. Z následných analýz vyplynulo nasledovné poradie dôležitosti jednotlivých základných hodnotových orientácií v živote mladých ľudí na Slovensku: 1. rodina, 2. práca, 3. priatelia a známi, 4. voľný čas, 5. náboženstvo, 6. politika.

Skúmalo sa tiež, či si chcú mladí ľudia v budúcnosti založiť rodinu. Ukázalo sa, že takmer 95 % opýtaných si plánuje v budúcnosti založiť rodinu a len 5,3 % si ju založiť neplánuje. Získané dáta však v súvislosti s časovým aspektom zakladania rodín zreteľne potvrdzujú skutočnosť, že mladí ľudia na Slovensku odkladajú založenie si rodiny do vyššieho veku a až 1/2 opýtaných uviedla, že si rodinu plánujú založiť až neskôr (ako o päť rokov). Treba zdôrazniť, že časové aspekty založenia si rodiny bude potrebné osobitne sledovať aj v ďalších sociologických výskumoch. To, či ide naozaj o odklad, sa ukáže už v najbližšom období.

V súvislosti s bývaním mladých ľudí zo získaných údajov vyplýva, že až takmer 2/3 opýtaných býva(jú) u rodičov, pričom však zabezpečené vlastné bývanie mladí ľudia na Slovensku považujú za jeden z troch najdôležitejších činiteľov súvisiacich so založením si vlastnej rodiny. Túto požiadavku (zabezpečeného vlastného bývania) ale spĺňa približne iba 1/5 respondentov.

Čo sa týka sledovania hospodárenia s peniazmi určenými na nákup potravín, zaplatenie účtov, cestovné, splátky, kúpu nevyhnutného oblečenia a pod., ukázalo sa, že viac ako 1/2 respondentov nemá ťažkosti vyjsť peniazmi. O čosi menej ako 1/3 uvedené problémy síce mala, ale neriešila ich požičianím peňazí. Avšak 16,3 % opýtaných, ktorí tiež mali takéto finančné ťažkosti, riešilo svoju situáciu požičianím si peňazí. Tí, ktorí mali finančné problémy (vyšli ťažko, ale nepožičiavali si) sú predovšetkým ženy, slobodné, slovenskej národnosti z Prešovského kraja, z dedín, vo veku od 18 do 24 so stredoškolským vzdelaním s maturitou. Tí respondenti, ktorí vo svojich odpovediach

„Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť/Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ“ (45)

uviedli, že si museli požičať, boli najmä slobodní muži slovenskej národnosti z Banskobystrického kraja, žijúci na dedine, vo veku od 18 do 24 rokov so stredoškolským vzdelaním bez maturity – práve týchto mladých ľudí môžeme identifikovať ako kategóriu mladých ľudí, ktorí sú najviac ohrození chudobou.

Za dôležité považujeme zistenie, že iba 15,3 % opýtaných uviedlo, že sú členmi nejakej dobrovoľnej organizácie. V ďalšom kroku analýz sme sa u tejto kategórie mladých ľudí zamerali na identifikáciu toho, aký verejnoprospešný cieľ sledujú organizácie, ktorých členmi sú. Zistili sme, že ide najmä o dobročinnosť (6, 8 %), ochranu životného prostredia (3,7 %), ochranu zvierat (3,6 %) a charitatívnu činnosť (2,1 %).

Poznatky z výskumu ukázali, že neplatí predpoklad, že čím je vyššia životná úroveň mladých ľudí, tým menej chcú mať detí.

Aj tento výskum skúmal názory mladých ľudí na manželstvo (prostredníctvom indexu hodnoty manželstva). Zistilo sa, že ženy prisudzujú manželstvu vyššiu hodnotu ako muži, a že čím vyššiu hodnotou prisudzujú mladí ľudia manželstvu, tým viac detí chcú mať. Zamýšľaná plodnosť súvisí i s postojmi k mimomanželskému spoluzitiu – tzv. kohabitáciám: platí, že čím sú postoje respondentov ku kohabitáciám postmodernejšie, tým menej chcú mať detí. Taktiež sa skúmali rozdiely v zamýšľanej plodnosti podľa deklarovaného vierovyznania: mladí ľudia hlásiaci sa k niektorej cirkvi chcú mať naozaj viac detí ako respondenti, ktorí sa k žiadnej cirkvi nehlásia.

V odpovediach mladých ľudí vo veku od 18 do 29 rokov sa nezaznamenali signifikantné rozdiely v životnej úrovni slobodných a ženatých/vydatých osôb, ako aj v celkovom hodnotení zdravia podľa rodinného stavu respondentov (slobodní/é, ženatí/vydaté) a ani v spokojnosti so životom podľa rodinného stavu. Ukázalo sa však, že podľa rodinného stavu sú ženatí/vydaté vo vyššej miere šťastnejší a spokojnejší so svojim sexuálnym životom ako slobodní/é.

4.5.2 HLAVNÉ ZISTENIA VYPLÝVAJÚCE Z VÝSKUMNÝCH OTÁZOK

Zisťovalo sa, čo mladí ľudia považujú za dôležité pre založenie si rodiny. Ukázalo sa, že takmer 2/3 opýtaných pokladajú za najdôležitejšie stabilný príjem, viac ako 1/2 istotu zamestnania, o čosi menej ako 1/2 zabezpečené vlastné bývanie a spoznanie

„Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť/Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ“ (46)

partnerovej rodiny, priateľov a známych. Z odpovedí respondentov vyplýva, že za najmenej dôležité považujú rovnaké vierovyznanie, ukončené vzdelanie a uzavretie manželstva (sobáš).

Ďalej sa skúmali rozdiely v preferenciách mladých ľudí pri zakladaní si rodiny podľa pohlavia, rodinného stavu (slobodní/é a ženatí/vydaté), národnosti, vzdelania, typu sídla, veku, kraja a podľa toho, či sú respondenti zamestnaní alebo nezamestnaní.

Zistilo sa, že:

- ženy pripisujú v porovnaní s mužmi vyšší význam spoznaniu partnerovej rodiny, priateľov, známych a zabezpečenému vlastnému bývaniu ako muži,
- slobodní/é prisudzujú vyššiu dôležitosť spoločným záujmom, koníčkom a hobby partnerov, spoznaniu partnerovej rodiny, priateľov a známych, ukončenému vzdelaniu a zabezpečenému vlastnému bývaniu, kým ženatí/vydaté zasa rovnakému vierovyznaniu a uzavretiu manželstva (sobášu),
- v preferenciách mladých ľudí pri rozhodovaní sa pre založenie si rodiny neexistujú rozdiely podľa národnosti,
- čím vyššie je dosiahnuté vzdelanie respondentov, tým za dôležitejšie pre založenie si rodiny považujú spoločné záujmy, koníčky, hobby partnerov a ukončené vzdelanie,
- v čím väčšej obci mladí ľudia bývajú, tým za menej dôležité pre založenie si rodiny považujú rovnaké vierovyznanie partnerov a uzavretie manželstva (sobáš),
- čím sú respondenti starší, tým za menej dôležité pre založenie si rodiny považujú spoločné záujmy, koníčky, hobby partnerov, spoznanie partnerovej rodiny, priateľov a známych a ukončené vzdelanie,
- mladí ľudia z Prešovského kraja považujú vo vyššej miere ako respondenti z Banskobystrického a Žilinského kraja za dôležité pre založenie si rodiny spoločné záujmy, koníčky, hobby partnerov, spoznanie partnerovej rodiny, priateľov, známych, ukončené vzdelanie a stabilný príjem, kým respondenti zo Žilinského kraja vo vyššej miere ako respondenti z Banskobystrického a Prešovského kraja rovnaké vierovyznanie a
- zamestnaní mladí ľudia považujú uzavretie manželstva (sobáš) za dôležitejšie pre založenie si rodiny ako nezamestnaní (treba poznamenať, že z podsúboru „Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť/Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ“ (47)

zamestnaných respondentov sa za prácou do inej obce, okresu alebo kraja sťahovalo 8,5 % opýtaných).

Z údajov o životnej úrovni vyplýva, že respondenti ju hodnotia kladne. Ohľadom životnej úrovne do budúcnosti u mladých ľudí prevládajú pozitívne hodnotenia, nakoľko jej zlepšenie očakáva viac ako 1/2 respondentov. Viac ako 1/3 opýtaných si myslí, že ich životná úroveň zostane rovnaká. Tieto pozitívne odpovede majú pravdepodobne súvis s tým, že takmer 2/3 mladých ľudí býva(jú) spolu so svojimi rodičmi, no len takmer 1/5 vlastní byt. V poradí treťou najpočetnejšou kategóriou respondentov sú mladí ľudia bývajúci v prenajatom mestskom/obecnom byte.

Pri analýze životnej úrovne mladých ľudí na Slovensku a zistilo, že najpočetnejšiu kategóriu celkového priemerného čistého mesačného príjmu rodiny predstavuje príjmová kategória 1 050 – 1 249,- Eur, pričom na jednu osobu rodiny vychádza 300 – 399 Eur.

Ukazuje sa, že približne 1/3 respondentov je nezamestnaná. Spomedzi zamestnaných respondentov pracuje približne 2/5 v súkromnej sfére, 1/6 vo verejnom a štátnom sektore a len zanedbateľná časť podniká.

Čo sa týka bytových pomerov, najprv sa analyzovala veľkosť bytu/domu. Takmer 1/3 mladých ľudí býva vo väčšom byte, o čosi menej ako 1/3 z nich býva v trojizbovom byte a tretím najzastúpenejším variantom je dvojizbový byt; ďalej nasleduje štvorizbový byt. V tejto súvislosti je opäť dôležité zdôrazniť, že takmer 2/3 mladých ľudí bývajú spolu so svojimi rodičmi, ktorí sú prevažne vlastníkami týchto nehnuteľností. Pre úplnosť treba dodať, že priemerný počet členov domácnosti respondentov sú 4 osoby.

Z odpovedí mladých ľudí v súvislosti s hodnotením bytových pomerov teda jednoznačne vyplýva, že ich hodnotia veľmi pozitívne. Čo sa týka zisťovania úrovne bytovej situácie do budúcnosti (v časovom horizonte do piatich rokov), aj tu prevládajú pozitívne hodnotenia: o čosi viac ako 1/2 respondentov si myslí, že bude bývať lepšie.

Značný skepticizmus u respondentov prevláda v súvislosti s ich plánmi týkajúcimi sa kúpy vlastného bytu/domu. Až 28,2 % mladých ľudí nie je ochotných zadlžiť sa na žiadnu dobu za účelom kúpy bytu, resp. rodinného domu a viac ako 1/5 z nich je ochotných sa za týmto účelom zadlžiť na menej ako 10 rokov. Treťou najpočetnejšou kategóriou respondentov sú tí, ktorí preferujú kúpu bytu/domu v časovom horizonte 10 maximálne 14 rokov. Následná analýza identifikovala osobných

„Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť/Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ“ (48)

vlastníkov bytov/domov: odpovedali tak predovšetkým vydaté ženy vo vekovej kategórii od 25 do 29 rokov z Banskobystrického kraja.

Z analýz technického vybavenia domácností vyplýva, že z predmetov dlhodobej spotreby je najpočetnejšou položkou mobilný telefón, nasleduje chladnička s mrazničkou, televízor, práčka, ďalej notebook/počítač a pripojenie na internet.

Najviac finančných prostriedkov v priemere vynakladajú domácnosti na stravu, bývanie (hypotéka, nájomní, príspevok na bývanie rodičom a pod.) a na úhradu vody, elektriny a plynu.

Najväčší podiel mladých ľudí z respondentov, ktorí splácajú dlhy bankovým subjektom tvoria splácajúci hypotéky a lízing. Zistilo sa, že len malý podiel respondentov má dlhy voči nebankovým subjektom – najviac ich spláca pôžičky, nasleduje splácanie hypotéky. Ide o respondentov najmä zo Žilinského kraja, so stredoškolským vzdelaním bez maturity.

Na odpovediach respondentov vidieť, že 3/5 z nich by si počas minulého roka mohli dovoliť ísť na týždennú dovolenku a 2/5 nie. Ďalej sa ukázalo, že 3/5 respondentov na takejto dovolenke aj skutočne bolo a len 1/5 si takúto dovolenku nemohla dovoliť.

Mladí ľudia chodia do zábavno-obchodných centier najčastejšie so zámerom nákupov počas výpredajov (viac ako 1/3), nasleduje nakupovanie odevov a tretím najčastejším zámerom je nákup potravín. Naopak, mladí ľudia najmenej navštevujú zábavno-obchodné centrá za účelom nákupu nábytku, nákupu elektroniky a návštevy detského kútika. Najčastejšie navštevujú zábavno-obchodné centrá asi tak raz za mesiac, čo predstavuje (o čosi viac 2/5 respondentov), druhým najviac zastúpeným variantom je asi tak raz týždeň a nasleduje variant menej často.

Respondenti, ktorí navštevujú zábavno-obchodné centrá takmer každý deň, asi tak tri razy do týždňa a asi tak raz za týždeň sú z podsúboru slobodných, ide o mužov so stredoškolským vzdelaním (s maturitou) vo vekovej kategórii od 18 do 24 rokov, slovenskej národnosti, najviac zastúpených ich je z miest Žilinského kraja, nasleduje Prešovský a napokon Banskobystrický kraj.

Ďalej sa zistilo, že približne polovici respondentov sa darí pravidelne ušetriť určitý obnos finančných prostriedkov – priemerne mesačne ide o cca 60,- Eur (58,9 Eur).

Čo sa týka analýz voľného času, mladí ľudia 2 hodiny a viac trávia a) využívaním sociálnych sietí na internete (takmer 1/2), b) sledovaním televízie (takmer 1/2), c) využívaním internetu na prácu a vzdelávanie (takmer 1/3), d) pozeraním filmov, videí (DVD)/na počítači (o čosi menej ako 1/3), e) sledovaním filmov z videa (videí) z internetu.

Čo sa týka činností, ktoré mladí ľudia takmer vôbec nerobia, alebo iba občas, avšak nie každý deň, dominuje medzi nimi čítanie elektronických kníh (viac ako 4/5), hranie počítačových hier na internete (takmer 4/5), hranie hier na počítači (viac ako 1/3), čítanie kníh (viac ako 1/2), čítanie novín a časopisov na internete (takmer 1/2).

Z odpovedí mladých ľudí vyplýva, že najviac svojho voľného času do týždňa venujú športovej činnosti (priemerne 3,4 hodiny), menej umeleckej činnosti (1,6 hodiny) a najmenej inej záujmovej činnosti, napr. zberateľskej alebo odbornej (1,3 hodiny). Pri analyzovaní odpovedí týkajúcich sa frekvencie navštevovania športových, kultúrnych podujatí, diskoték alebo zábav, sa zisťovali i štatistické závislosti. Zistilo sa, že vzdelanejší respondenti častejšie navštevujú kultúrne podujatia, mladší respondenti častejšie navštevujú kultúrne podujatia a respondenti z väčších sídel častejšie chodia na kultúrne podujatia. Štatisticky významné rozdiely sa v súvislosti s frekvenciou navštevovania diskoték zistili podľa pohlavia – pri variante viackrát do mesiaca chodia o čosi častejšie na diskotéky muži ako ženy.

V súvislosti s navštevovaním kaviarní, cukrární a pohostinstiev sa vo výpovediach respondentov taktiež sledovali štatisticky významné rozdiely a tie sa zistili podľa veku, vzdelania a pohlavia: čím sú respondenti mladší, tým častejšie navštevujú kaviarne, cukrárne a pohostinstvá; vzdelanejší respondenti častejšie navštevujú kaviarne, cukrárne a pohostinstvá a podľa pohlavia navštevujú kaviarne, cukrárne a pohostinstvá viac muži ako ženy.

Pokiaľ ide o čítanie, viac ako 2/3 respondentov číta nerado, radšej čítajú ženy a vzdelanejší respondenti: čím sú respondenti vzdelanejší, tým radšej čítajú beletriu.

Za dôležité zistenie treba nesporne považovať skutočnosť, že až takmer 2/3 mladých ľudí sa necíti byť pripravených na založenie si rodiny a výchovu detí, avšak rodinu si založiť chcú – a to neskôr ako o päť rokov, druhým najčastejším variantom je asi tak za 3-5 rokov. Pri podrobnejších skúmaniach sa zistilo, že ide o respondentov z podsúboru slobodných, mužov vo veku od 18 do 24 rokov so stredoškolským

„Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť/Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ“ (50)

vzdelaním (s maturitou), slovenskej národnosti žijúcich iba o čosi viac na dedinách ako v mestách Žilinského kraja.

Z výpovedí mladých ľudí vyplýva, že ideálny vek pre ženu, v ktorom sa má prvýkrát stať matkou, považujú vek 28 rokov a ideálny vek u muža pre narodenie jeho 1. dieťaťa považujú 25 rokov.

4.5.3 Hlavné zistenia týkajúce sa mladých rodín

V našom súbore sa nachádza 25 % rodičov (a teda ekvivalentne, 75 % opýtaných uviedlo, že nemá deti). Z toho 16 % má jedno dieťa, 7 % uviedlo, že majú 2 deti a po 1 % má 3 deti, 4 a viac detí.

Mladí rodičia za najdôležitejšie vo svojom živote považujú rodinu (za úplne dôležité to uviedlo až 92,4 % z nich), na druhom mieste nasledujú priatelia a známi, ďalej práca, voľný čas, náboženstvo a politika.

V kontexte finančného hospodárenia mladých rodín považujeme za dôležité zistenie, že takmer 44 % (43,4 %) mladých rodičov sa darí pravidelne mesačne ušetriť určitý obnos peňazí – priemerne sa im podarí ušetriť cca 54 Eur. Viac ako 1/2 sa však nedarí pravidelne mesačne si niečo ušetriť.

Aj pri mladých rodinách sa skúmalo, či v sledovanom období od januára do septembra 2012 mali niekedy ťažkosti vyjsť s peniazmi, a teda či mali dosť na nákup potravín, na zaplatenie účtov, cestovného, splátok, na nákup nevyhnutného oblečenia a pod. Ukázalo sa, že takmer 48,6 % opýtaných takéto problémy nemala. O čosi viac ako 1/3 z nich (35,8 %) ale takéto ťažkosti mala, a teda vyšli ťažko, avšak, čo je dôležité, urobili všetko pre to, aby si nepožičali. Požičať si však muselo 15,6 % mladých rodičov, pričom najviac z nich uviedlo (44,5 %), že v sledovanom období tak urobili raz.

V roku 2012 by si mohlo bez ťažkostí dovoliť ísť na týždňovú dovolenku 18 % opýtaných, najviac ich však uviedlo skôr áno, ale bolo by treba na to našetriť – 40,7 %. Za posledné dva roky (2012 a 2011) na takejto dovolenke bolo raz takmer 46 % respondentov a o čosi viac ako 1/5 nebola, lebo si to nemohla dovoliť (24,4 %).

Viac ako 2/3 mladých rodičov sa domnieva, že ich deti v porovnaní s inými deťmi majú tak primerane (70,9 %) predmetov dlhodobej spotreby (ako sú napr. bicykel, lyže, počítač a pod.), 17,6 % opýtaných si však myslí, že v porovnaní s inými deťmi majú ich

„Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť/Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ“ (51)

deti takýchto predmetov menej a 11,5 % rodičov si zasa naopak myslí, že ich majú viac ako iné deti.

Čo sa týka kvalitného a pekného oblečenia, až 76,9 % rodičov si myslí, že oproti iným deťom majú ich deti takého oblečenia primerane. 12,4 % mladých rodičov však konštatovalo, že ich deti majú v porovnaní s inými deťmi menej takéhoto oblečenia a necelých 11 % (10,7 %) sa domnieva, že ho majú viac, než má väčšina detí.

V súvislosti s mladými rodinami je zaujímavé zistenie, že viac ako 1/2 ich musí šetriť alebo si vôbec nemôže dovoliť z vlastných prostriedkov kúpiť svojim deťom predmety dlhodobej spotreby (bicykel, počítač, atď.). Tieto veci im prevažne kupujú iní blízki príbuzní.

Napokon sa ukazuje, že 3/5 mladých rodín majú od svojich blízkych, najmä vlastných rodičov a rodičov manžela/ky, partnera/ky, materiálnu výpomoc v podobe zeleniny, ovocia, mäsa a tiež určitú peňažnú výpomoc.

5. ODPORÚČANIA

1. vyvíjať väčšiu aktivitu smerom k sebaktivizácii a dobrovoľnému zapájaniu sa mladých ľudí, predovšetkým vo vekovej kategórii od 18 až 24 rokov, do života ich lokálnej spoločnosti a následne tak získať zručnosti, poznatky a príslušné kompetencie pre nové aktivizovanie sa ich lokálnych komunít, suburbanizácií, teritoriálnych komunít;
2. vyvíjať väčšiu aktivitu smerom k získavaniu zručností, schopností ako aj kompetencií pre dobrovoľné členstvo tak v rozmanitých komunitách lokálneho spoločenstva mladých ľudí ako aj v rozličných dobrovoľných združeniach, záujmových prípadne nátlakových skupinách úrovni spoločnosti majúce pestrý charakter činností: nielen voľnočasový, klubový, športový, ale aj umelecký, charitatívny, ochranársky, komunitný, dobrovoľnícky, a pod.
3. vyvíjať aktivitu na zlepšenie starostlivosti o dobrovoľníkov zo strany rozličných organizácií,
4. participovať na príprave programov podpory využitia/využívania dobrovoľníkov

5. tiež participovať na príprave programov manažmentu práce s dobrovoľníkmi;
6. získať kompetencie pre výchovu detí prostredníctvom rozmanitej komunitnej, športovej, voľnočasovej, umeleckej, klubovej, dobrovoľnej, dobrovoľníckej, charitatívnej, ochranárskej činnosti, a pod.,
7. vyvíjať väčšiu aktivitu smerom k získavaniu zručností, schopností ako aj kompetencií pre uplatnenie sa na trhu práce (samostatne zárobkov činné osoby, realizovanie vlastných podnikateľských plánov a pod.),
8. zvýšiť úroveň finančnej gramotnosti, predovšetkým vo vekovej kategórii 18-24 rokov, prostredníctvom neformálneho, zážitkového vzdelávania a takýmto spôsobom naučiť mladých ľudí lepšie hospodáriť so svojimi finančnými prostriedkami,
9. osvojiť si zručnosti a schopnosti pre priebežné sledovanie svojich výdavkov a druhov výdavkov, rodinných rozpočtov,
10. naučiť sa plánovať a používať získané finančné prostriedky, vedieť identifikovať nevyhnutné potreby a stanoviť si priority pre stratégie krátkodobého a dlhodobého finančného hospodárenia.

1. IUVENTA:

- vyvíjať väčšiu aktivitu smerom k podpore práce dobrovoľníkov,
- spolupracovať s rozmanitými dobrovoľníckymi organizáciami,
- spolupracovať s radami pre prácu s dobrovoľníkmi,
- spolupracovať s mládežníckymi parlamentmi,
- spolupracovať s univerzitami a vysokými školami – odbory a kurzy súvisiace s dobrovoľníctvom;
- spolupracovať s verejnou správou a samosprávou,
- spolupracovať s lokálnymi a teritoriálnymi komunitami, suburbanizáciami,
- spolupracovať s domácimi, zahraničnými i nadnárodnými firmami, organizáciami, korporáciami v súvislosti s vytváraním manažmentu dobrovoľníckej práce,

- spolupracovať s domácimi, zahraničnými i nadnárodnými firmami, organizáciami, korporáciami v súvislosti s vytváraním koncepcií na zlepšenie starostlivosti o dobrovoľníkov zo strany rozmanitých organizácií,
- spolupracovať s rozmanitými záujmovými organizáciami, združeniami, komunitami, charitatívneho, ochranárskeho charakteru a pod.

2. DOBROVOĽNÍCKE ORGANIZÁCIE

3. SIEŤ ROZMANITÝCH DOBROVOĽNÍCKYCH ORGANIZÁCIÍ

4. RADY PRE PRÁCU S DOBROVOĽNÍKMI

5. MLÁDEŽNÍCKE PARLAMENTY

6. UNIVERZITY A VYSOKÉ ŠKOLY

7. VEREJNÁ SPRÁVA A SAMOSPRÁVA

8. LOKÁLNE, TERITORIÁLNE KOMUNITY, SUBURBANIZÁCIE,

9. DOMÁCE, ZAHRANIČNÉ, NADNÁRODNÉ FIRMY, ORGANIZÁCIE, KORPORÁCIE

10. ZÁUJMOVÉ ORGANIZÁCIE, ZDRUŽENIA, KOMUNITY CHARITATÍVNEHO, PODPORNÉHO, OCHRANÁRSKEHO CHARAKTERU a pod.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

Bednárík, R., 2007a: Socio-ekonomická situácia nitrianskych rodín. In: Nitrianska rodina na prahu tisícročia. Nitra, UKF.

Bednárík, R., 2007b: Vzájomná pomoc a solidarita v rodinách. In: Nitrianska rodina na prahu tisícročia. Nitra, UKF.

Bednárík, R., 2011: Podmienky života v regióne západného Slovenska. In: Bittner, M., Hudler-Seitzberger, M., Neunteufl, C., Bednárík, R., Kostolná, Z., Kešelová, D. (Eds.): Pracovná migrácia v prihraničnom regióne: kontextové súvislosti. Bratislava: Inštitút pre výskum práce a rodiny.

Bednárík, R., Gerbery, D., 2005: Sociálna situácia, názory a postoje doktorandov. Bratislava: Stredisko pre štúdium práce a rodiny, 35 s.

Búzik, B., Strapcová, K., Zeman, M., 2008: Triedy a stratifikácia v sociálnej zmene Slovenska. Bratislava: Slovenská akadémia vied, 115 s.

Džambazovič, R. 2007: Chudoba na Slovensku, Diskurz, rozsah a profil chudoby, Bratislava: Univerzita Komenského.

Gerbery, D., 2009: Subjektívne prístupy k identifikácii chudoby, deprivácie a sociálneho vylúčenia na základe údajov z EU SILC. Bratislava: Inštitút pre výskum práce a rodiny.

Minichová, M., 2006: Materiálne podmienky života rodín. In: Matulník, J. (Ed.): Sociálne a zdravotné dôsledky zmien demografického správania na Slovensku. Trnava: Filozofická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave.

Námešný, L., 2011: Chudoba pracujúcich v členských štátoch Európskej Únie s dôrazom na Slovensko. Bratislava: Katedra humánnej geografie a demogeografie.

Pastor K., 2004: Demografické zmeny v reťazci príčin a následkov. In: Matulník, J., (Ed.): Sociálne a demografické dôsledky zmien demografického správania na Slovensku ako výskumný problém. Trnava : Fakulta humanistiky Trnavskej univerzity v Trnave.

Pastor K., 2006: Demografické dôsledky zmien demografického správania. In: Matulník J., (Ed.): Analýza sociálnych a zdravotných dôsledkov zmien demografického správania na Slovensku. Trnava: Filozofická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave.

Plávková, O., Čukan, K., 2010: Vysokoškolská mládež a jej sebareflexia. Bratislava: Iuventa.

Van de Kaa, D. J., 1987: Europe's Second Demographic Transition. In: Population Bulletin, Vol. 42, No. 1.

Van de Kaa, D. J., 1996: Anchored Narratives: The Story and Findings of Half a Century Research into the Determinants of Fertility. In: Population Studies, Vol. 50, No. 3.

Van de Kaa, D. J., 1998: Postmodern Fertility Preferences: from Changing Value Orientation to New Behaviour: In: Working Papers in Demography. Canberra: Research School of Social Sciences. The Australian National University, No. 74.

Van de Kaa, D. J., 2002: The Idea of Second Demographic Transition in Industrialized Countries. Tokyo: National Institute of Population and Social Security.

Van de Kaa, D. J., 2004: Innovative Contraceptive Technology and Demographic Behaviour. In: Innovation Magazine, Vol. 5, No. 1.

Vrabec, N., 2007: Mládež a médiá. Mediálna gramotnosť mladých ľudí na Slovensku. Bratislava: Iuventa.

Waite L. J., Gallagher, M., 2000: The Case for Marriage. Why Married People Are Happier, Healthier, and Better Off Financially. New York: Broadway Books.

Waite, L. J., 1995: Does Marriage Matter? Demography, Vol. 32

PRÍLOHA Č. 1: CHARAKTERISTIKA VÝBEROVÉHO SÚBORU RESPONDENTOV

Tab. č. 1: Pohlavie

Pohlavie	Abs.	%
Muži	373	51,0
Ženy	358	49,0

Tab. č. 2: Rodinný stav

Rodinný stav	Abs.	%
Slobodní/é	489	66,9
Ženatí/vydaté	242	33,1

Tab. č. 3: Národnosť

Národnosť	Abs.	%
Slovenská	682	93,3
Maďarská	25	3,4
Iná	24	3,3

Tab. č. 4: Kraj

Kraj	Abs.	%
Banskobystrický	242	33,1
Žilinský	249	34,1
Prešovský	240	32,8

Tab. č. 5: Veľkosť obce

Veľkosť obce	Abs.	%
Dedina	387	52,9
Mesto	344	47,1

Tab. č. 6: Vekové kategórie

Vek	Abs.	%
18-24 rokov	448	61,3
25-29 rokov	283	38,7

Tab. č. 7: Vzdelanie

Vzdelanie	Abs.	%
Základné	60	8,2
Stredoškolské bez maturity	237	32,4
Stredoškolské s maturitou	370	44,7
Vysokoškolské	64	8,8

PRÍLOHA Č. 2: ZÁZNAMOVÝ HÁROK K ŠTANDARDIZOVANÉMU ROZHOVORU